

A digital facsimile of Walters Ms. W.12, On Christian rulers

Published by: The Walters Art Museum
600 N. Charles Street Baltimore, MD 21201
<http://www.thewalters.org/>

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/legalcode>
Published 2011

This document is a digital facsimile of a manuscript belonging to the Walters Art Museum, in Baltimore, Maryland, in the United States. It is one of a number of manuscripts that have been digitized as part of a project generously funded by the National Endowment for the Humanities, and by an anonymous donor to the Walters Art Museum. More details about the manuscripts at the Walters can be found by visiting The Walters Art Museum's website www.thewalters.org. For further information about this book, and online resources for Walters manuscripts, please contact us through the Walters Website by email, and ask for your message to be directed to the Department of Manuscripts.

Shelf mark	Walters Art Museum Ms. W.12
Descriptive Title	On Christian rulers
Text title	Liber de rectoribus Christianis
Author	<i>Authority name:</i> Sedulius, Scotus, fl. 848-860 <i>Known as:</i> Sedulius Scottus
Abstract	Created in the mid twelfth century in Germany, this manuscript contains the much earlier writings of the Irish scholar Sedulius Scotus. Writing in the mid ninth century at St. Lambert in Liège, Scotus famously penned this treatise on the duties and ideals of the Christian king or prince. It is the earliest version of a genre that would become popular in the later medieval and Renaissance periods, often known as "mirrors for princes." This manuscript is the second oldest copy of Scotus' treatise known, the earliest being from the ninth century (Bremen, Stadtbibliothek Ms. C. 36). The text is virtually complete, missing only its first and last folios, and is written in a clear Romanesque Caroline minuscule script. The nine inhabited initials, which include dragons and cranes, as well as the seven decorated initials, have been left unfinished. In its script and decoration the manuscript is similar to a benedictional made in Constance (Folter, et al. Cimelia, p. 144, no. 33).
Date	Mid 12th century CE
Origin	Westphalia(?), Germany
Form	Book
Genre	Theological
Genre	Philosophical
Language	The primary language in this manuscript is Latin.
Support material	Parchment Cream-colored, velvety parchment
Extent	Foliation: ii+117+ii

	Modern pencil foliation in upper right corners; fol. 117 originally a pastedown; missing text leaves before fols. 1, 47, 95, and 117
Collation	<p>Formula: ii, 1(8,-1), 2-5(8), 6(8,-8), 7-12(8), 13(8,-1), 14-15(6), 16(6,-2,5), ii</p> <p>Catchwords: None</p> <p>Signatures: Small letters in bottom margins on versos</p> <p>Comments: Quires begin on fols. 1(1), 8(2), 16(3), 24(4), 32(5), 40(6), 47(7), 55(8), 63(9), 71(10), 79(11), 87(12), 95(13), 102(14), 108(15), 114(16); fifth leaf of the final quire (now missing) formerly a singleton; text complete from fols. 114-115</p>
Dimensions	10.8 cm wide by 17.1 cm high
Written surface	6.4 cm wide by 10.1 cm high
Layout	<p>Columns: 1</p> <p>Ruled lines: 14</p> <p>Ruling in lead; prickings visible on fore-edge</p>
Contents	<p><i>fols. 1r - 116v:</i></p> <p><i>Title:</i> Liber de rectoribus Christianis</p> <p><i>Text note:</i> Incomplete; missing first folio</p> <p><i>Hand note:</i> Written in a late Caroline minuscule script</p> <p><i>Decoration note:</i> Inhabited and decorated initials throughout in various states of finish, from fully colored at the beginning, to underdrawing, to only blank space by the end; some crude, later pen decoration around the initials in an attempt to finish them; large initials ranging in size (3-8 lines high); first line of each chapter in red rustic capitals; occasional small initials in red (1-2 lines high); crudely etched faces and eagle in margins by a later owner; text in black ink</p> <p><i>fols. 1r - 2r:</i></p> <p><i>Title:</i> Prologue</p> <p><i>Incipit:</i> ... indiget artis opis sic et res publica felix</p> <p><i>Text note:</i> Begins imperfectly</p> <p><i>Decoration note:</i> Red initials beginning each sentence</p>

fols. 2r - 4r:

Title: Chapter list

Rubric: Incipiunt capitula

Incipit: De eo quod pium rectorem

Text note: Complete; list of twenty chapters (unnumbered)

Decoration note: Red initials beginning each sentence

fols. 4v - 116v:

Title: De rectoribus Christianis

Rubric: Incipit liber de rectoribus Christianis et regulis quibus est res publica rite gubernanda

Incipit: Postquam regale sceptrum regnique gubernacula

Text note: Incomplete; missing last folio

fols. 117r - 117v:

Title: Hymn

Incipit: [O] quam felices per te sanctissima

Text note: Fragment; thirteenth-century hymn reused as a pastedown, with neumes on a five-line staff; text on recto from the Office of Matins for St. Catherine; text on verso unknown

Hand note: Written in a pre-Gothic script with neumes

Decoration

fol. 2r:

Title: Decorated initial "D"

Form: Decorated initial "D," 3 lines

Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter list

fol. 4v:

Title: Inhabited initial "P" with dragon

Form: Inhabited initial "P," 9 lines

Text: Liber de rectoribus Christianis: Incipit

fol. 9v:

Title: Inhabited initial "Q" with dragon

Form: Inhabited initial "Q," 3 lines

Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 2

fol. 13v:

Title: Inhabited initial "R" with dragon

Form: Inhabited initial "R," 4 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 3

fol. 18r:

Title: Unfinished decorated initial "O"
Form: Decorated initial "O," 4 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 4

fol. 23r:

Title: Unfinished inhabited initial "R" with dragon
Form: Inhabited initial "R," 5 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 5

fol. 30r:

Title: Unfinished inhabited initial "I" with dragon
Form: Inhabited initial "I," 6 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 6

fol. 35r:

Title: Unfinished decorated initial "N"
Form: Decorated initial "N," 4 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 7

fol. 36v:

Title: Unfinished inhabited initial "M" formed from two dragons
Form: Inhabited initial "M," 3 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 8

fol. 42v:

Title: Unfinished inhabited initial "S" with beast head
Form: Inhabited initial "S," 5 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 9

fol. 47v:

Title: Unfinished decorated initial "C"
Form: Decorated initial "C," 4 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 11

fol. 54r:

Title: Unfinished inhabited initial "O" with birds and fish
Form: Inhabited initial "O," 4 lines
Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 12

fol. 62r:

Title: Unfinished inhabited initial "N" with dragon

Form: Inhabited initial "N," 4 lines

Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 13

fol. 67v:

Title: Unfinished decorated initial "S"

Form: Decorated initial "S," 8 lines

Text: Liber de rectoribus Christianis: Chapter 14

Binding

The binding is not original.

Modern white leather over boards, Walters Art Museum, 1998; earlier binding preserved and housed separately (images included here) in red and yellow brocade by Gruel after 1906, to replace a leather binding with clasp and a pastedown from a thirteenth-century Gospel (binding no longer extant)

Provenance

Created in Germany, possibly Westphalia, in the mid twelfth century

Gustav Ritter von Emmich sale, Vienna, March 15, 1906, no. I, pl. VIII

Gruel and Engelmann collection no. 609, Paris

Henry Walters, Baltimore, purchased from Gruel before 1931

Acquisition

Walters Art Museum, 1931, by Henry Walters bequest

Bibliography

Olschki, L. S. "Vendite Pubbliche: Vendita della biblioteca Gustavo R. v. Emich." *La Bibliofilia* 8 (1906-1907): 229 (fol. 54r).

De Ricci, Seymour. *Census of Medieval and Renaissance Manuscripts in the United States and Canada*. Vol. 1. New York: H. W. Wilson Company, 1935, p. 820, no. 384.

Austin, Gerard. "Bibliographie: Liturgical Manuscripts in the United States and Canada." *Scriptorium* 28 (1974): 99.

Doyle, Edward. *The De Rectoribus Christianis and Poems of Sedulius Scottus*. Binghamton, N.Y.: Center for Medieval

and Early Renaissance Studies, State University of New York at Binghamton, 1982.

Folter, Roland, et al. *Cimelia: A Catalogue of Important Illuminated and Textual Manuscripts Published in Commemoration of the Sale of the Ludwig Collection*. New York: H. P. Kraus, 1983, p. 144, no. 33.

Contributors

Principal cataloger: Herbert, Lynley

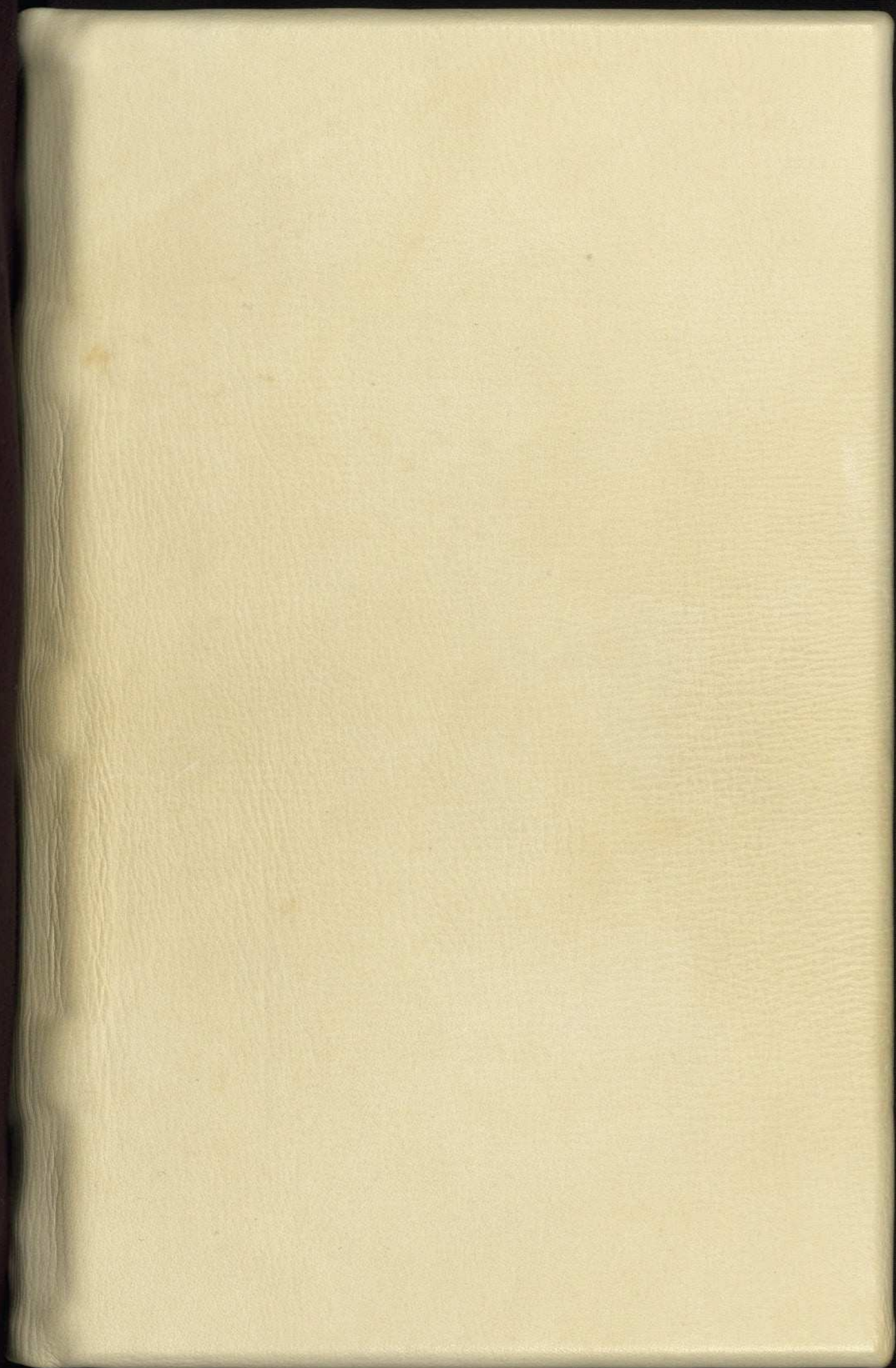
Cataloger: Walters Art Museum curatorial staff and researchers since 1934

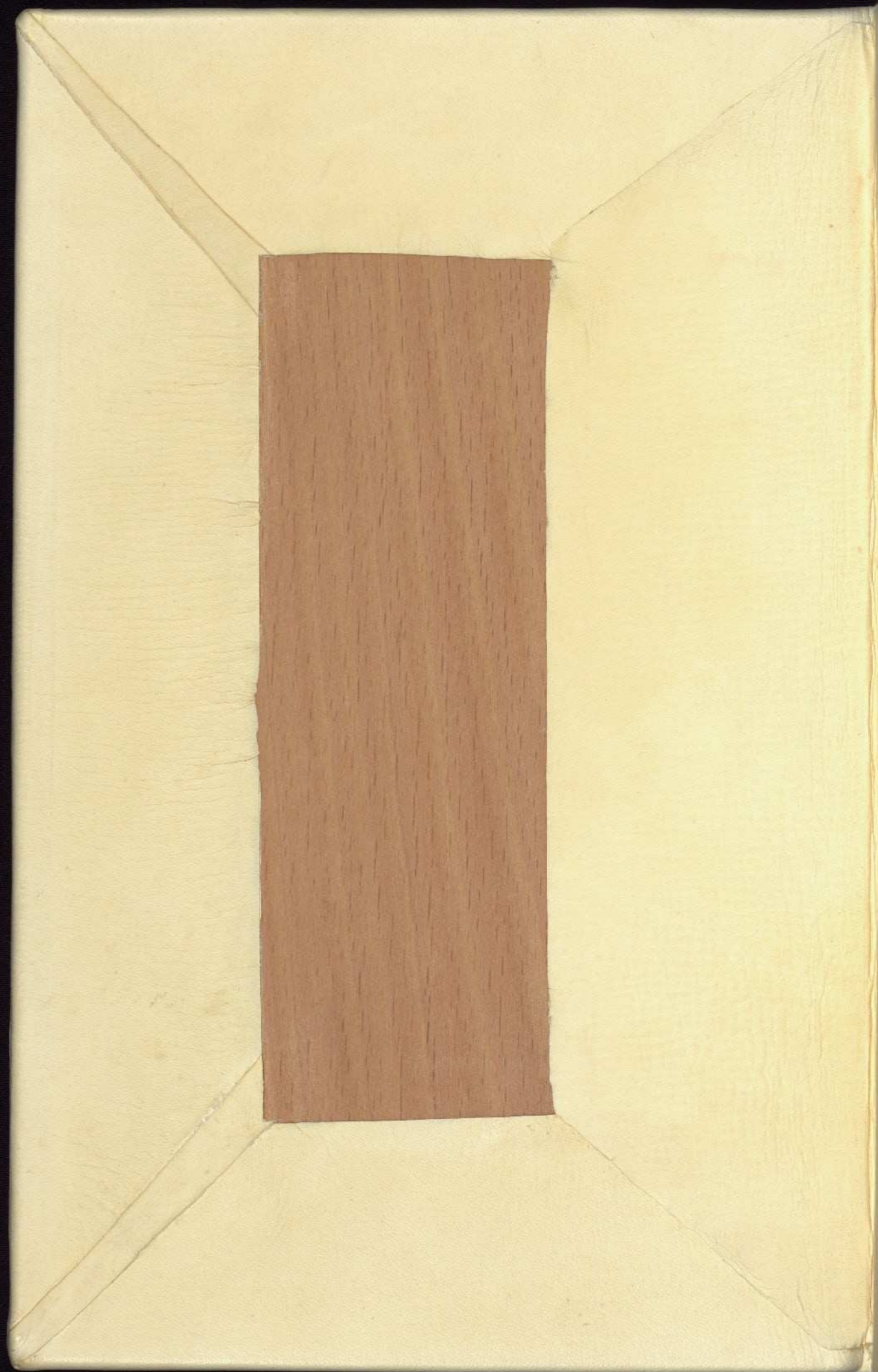
Editors: Herbert, Lynley; Noel, William

Copy editor: Bockrath, Diane

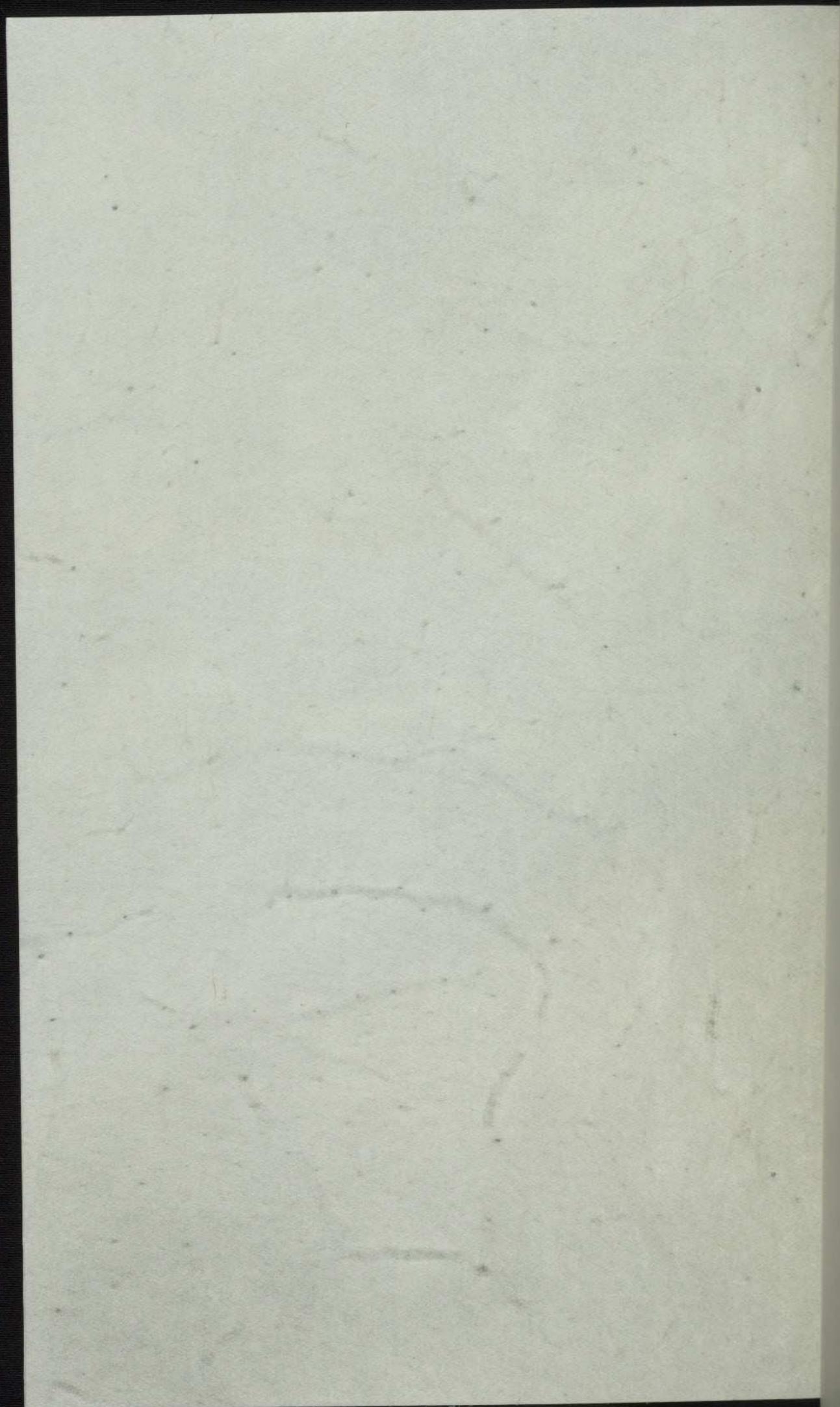
Conservators: Owen, Linda; Quandt, Abigail

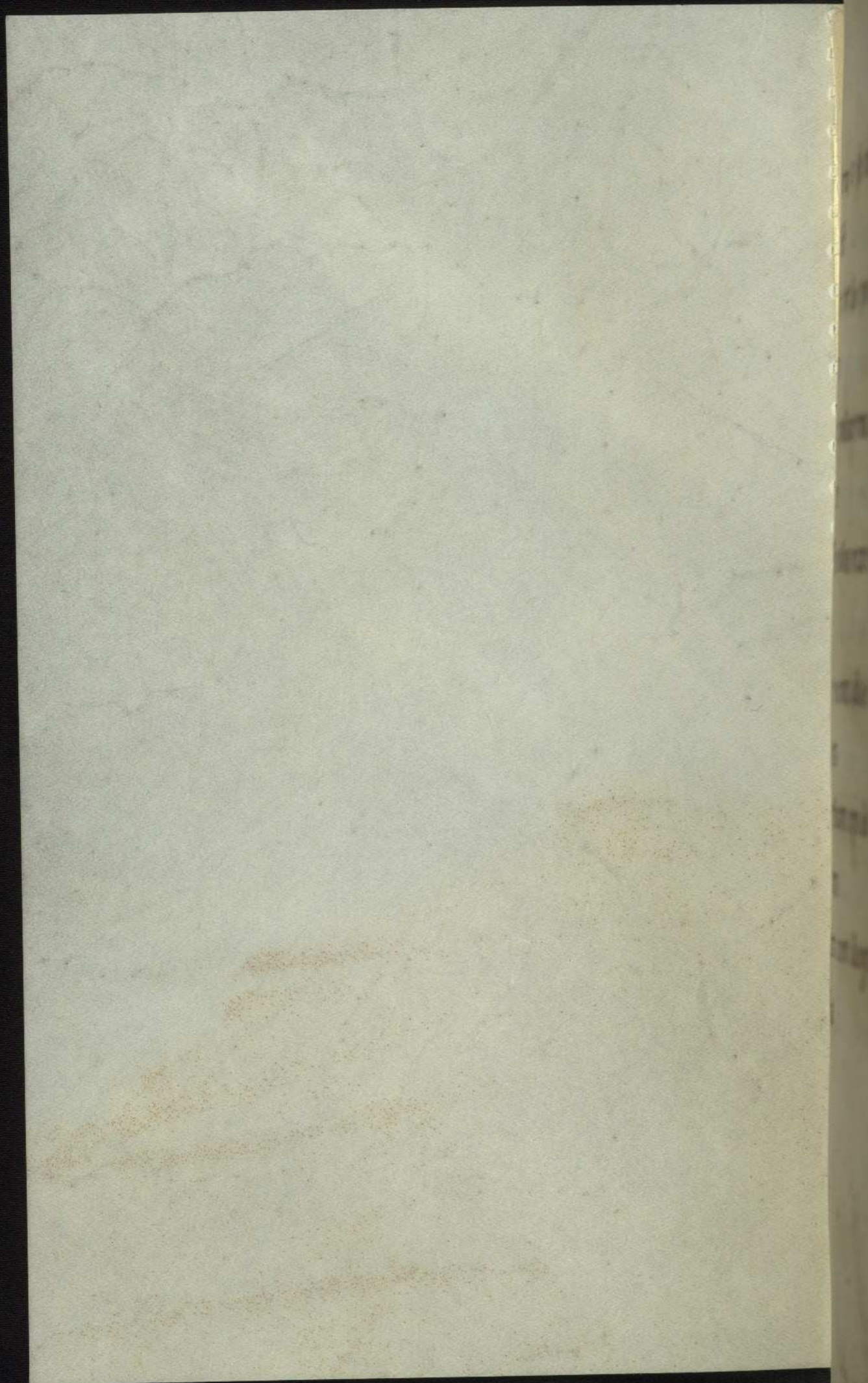
Contributors: Bockrath, Diane; Davis, Lisa Fagin; Dutschke, Consuelo; Emery, Doug; Hamburger, Jeffrey; Noel, William; Tabritha, Ariel; Toth, Michael B.

W. 12

Indiget artis opis. sic & res
publica felix

Esset qucat rectore bono po
puloq; beato.

O b hoc celestū transcurrens
prata librorum

Florida congesti uobis rex in
clite serua.

Que capitis ure mentis diade
ma per ornent.

Sceptaq; glorificent xpi do
minantia nutu.

A tq; salutiferas diuini dogma
tis herbas

Pollice decerpsi nardo redolen
te calathis.

Symite deliquidis israhel fon
tibus undas.

Que satient bibulū predulci
rore palatum.

Gla nam regū nitidis & stem
mata sceptris

Prognata sunt dñi. nec non ex
empla priorum

Gestaq; nobiliū procerum fa
mosa per orbem.

Artibus his uigeat ur̃i res
publica uictrix.

Atq; gubernetur multis felici-
tate annis.

Postea fidei cam uos ascenda-
tis in aulam. **I**pollet

Iuste regnanti qua ppe' gla

Tecum principium finis rex
xpcq; tecum

Alpha operis famuli sis d's
cuq; tui.

INCIPT CAPIT.

Dico quod pui rectore
accepta potestate re-
gali primu dignos do & scis
ecclesius honores dicare

Voportet

Qualiter rex orthodoxus p̄mū
semet ipsū regere debet

Qua arte & industria momenta
nū regnum stabiliri potest

Per regia potestate n̄ tā opibus
& fiducia fortitudinis quā
sapientia cultuq; pietatis
perornanda.

Quanta sacri moderaminis
solicritudo erga uxorem &
liberos propriosq; domesti
cos ab eodē ē exhibenda.

Quales consiliarios & amicos
bonū p̄ncipē habere decet

Que res malos p^rincipes faciat.

De auaritia & impiis regibus. &
quanta per eosdē populum
mala uel ipsos ultio diuina
consequitur.

De rege pacifico atq; clementi
uel quib; danda sūt beneficia.

Quot columnis regnū iusti re
gis sustentatur.

De eo quod bonus princeps
ecclesiasticis causis beniuola
intentatq; sollicitudine faue
re debeat. & desinodalibus
conuentibus.

Pro eo quod saluberrimis antisti-
tum admonitionibus & cor-
reptionibus pio rectori obtē-
perare sit gloriosum.

Pro zelo boni rectoris rationa-
bili ac pietati permixto.

Pro duce xpiano non in sua nec
in suorum fortitudine sed in
dño confidat.

Pro eo quod imminentibus hos-
tium bellorum fragoribus di-
uinum sit implorandum
auxilium.

Pro aduersis si forte contigerint

De non superbiendo post oblata.
etiam ab hostibus pacem seu p
stratos hostes.

Gratiarum actiones ac beniuola
uota post pacem seu uictoria
do reddenda.

De priuilegiis sancte matris eccle
sie apud rectorem conseruandis ac
dignis ecclesiarum prepositis
atque ministris.

Quanta ignominia superbos
qualisque uel quanta gloria
hic & in futuro principes ortho
doxos comitatur.

Incipit lib' de rectoribus xpīa

nis. & regulis.

quib; ē res pub
lica rite guber
nanda.;

O S T Q V A O O .

Regale sceptrū
regniq; guber
nacula

rector xpianus

susceperit primū quidem
gratiarū actiones atq; con
dignos omnipotenti scēq;
ecclesie honores oportet
ut rependat. Res & enim

publica tunc suo initio pul
cherrime consecrat. cū regia
solicittudo & sacra deuotio.
scō superni regis timore simul
& amore accenditur. cumq;
de gloriosa ecclesie utilitate
puido consilio pcuratur. ut
quē regalis purpura ceteraq;
regni insignia exterius conde
corant. eundem laudabilia
uota erga dñm & scām eius
ecclesiam interius p ornent.
quia nimirū adtemporalis
regni fastigiū tunc insigniter

ascenditur: cū de omnipotentis regis gloria & honore pio studio pertractatur. Pius itaq; princeps summi dominatoris omniū uoluntati & scis preceptis obedire magnopere studeat: cui superna uoluntate atq; ordinatione se ad culmen regiminis ascendisse non dubitat. testatur aplō qui ait. Honestas nisi ad dō que autē sunt ad dō ordinata sunt.

Quantū ergo se bonus rector

ad dō ordinatum esse cognoscat
tantum pia sollicitudine i
uigilet. quatinus omnia co
ram dō & hominibus. scdm
trutinā rectitudinis ordi
nabiliter disponat atq; p
penset. Quid enī sunt xpīa
ni populi rectores nisi mi
nistri omnipotentis. Porro
idoneus & fidelis quisq; est
minister. si sincera deuoti
one fecerit que ei iusserit
suus dñs atq; magister.
Hinc pulcherrimi & gloriosissimi

principes plus se ministros
de seruos excelsi. quā dños
ac reges hominū nuncupa
ri & esse exultant. Vnde be
atus DAVID rex & ppheta ex
imius sepe seruum dñi se
nominat. Hec non & inclitus
salemmon eiusdem filius omi
potentem deprecans. inter
cetera sic ait. Respice ad ora
tionē seruū tuū. & ad preces
eius dñe. d's meus. Audi ym
num & orationem quā ser
uus tuus orat coram te

7
hodie. ut sint oculi tui apti
super domum hanc nocte
ac die. super domū de qua
dixisti erit nomen meum ibi.
Vnde & celeberrime memorie
magnus constantinus impe-
rator credito atq; perfecto
salutaris crucis & catholice
fidei misterio. cum letanti ei
imperio etiā religio ualde
florebat. non sibi met arrogas
gratias omnipotenti refere-
bat quia ministrū oportu-
m ei habere dignatus fuerat

ds sui consiliū. Ecce impera
tor eminentissimus plus gra
tulabatur se di fuisse mini
trum quam terrenū habuis
se imperium. Hinc ipse qā
minister superne uolunta
tis fuerat ab britanico ma
ri usq; ad loca orientis reg
num dilatauit pacificum.
Et quoniam omnipotenti
semet ipsū subdiderat
cuncta hostilia bella que
sub eodem sunt gesta potes
tialiter atq; fidelit̃ superauit

8
Construebat & amplis opib^s
xpi diuabat ecclesias. hinc ei
superna gratia triumphales
concessit habere uictorias.
quia pcul dubio sacri recto
res quanto plus se regi regū
humiliter subiciunt. tanto
magis ad gloriose dignitatis
eminentiam sublimiter as
cendunt. Quis autē non mi
retur quantos honores dño
prefatus salemox rependit
postquā scriptū dō auctore
susceperit. quā sapientissima

deuotione templū dñi construx-
erit atq; mirifice ornauerit.
quantas deniq; pacificas hosti-
as dō obtulerit. Hinc fructū
sue deuotionis atq; orationis
percepit sicut apparens ei
dñs locutus ē dicens. Audivi
orationē tuam & deprecati-
onem tuā. quā deprecatus
es corā me. sc̄ificauī domum
hanc quā edificasti ut pone-
rem nomen meū ibi insem-
piternum. & erunt oculi
mei & cor meū ibi cunctis

9
diebus. Tu quoq; si ambula
ueris corā me sicut ambula
uit pater tuus in simplicita
te cordis & in equitate: & fe
ceris omnia que precepi tibi
& legitima mea & iudicia
mea seruaueris. ponā thronū
regni tui sup isrl̄ in sempitē
num sic locutus sū dāuid
patri tuo dicens. Non auferre
tur de regno tuo uir de solio
isrl̄. Itaq; si ille rex salomon
p̄ sacra deuotione proq; con
struenda domo terrestri.

domini tantum remunerationis
gloria habere promeruit. quam
inestimabilem habuit^{ebit} glorie
palmam. si quis deo amabilis
rector sanctam perornauerit
ecclesiam. que est dei uiui spiri-
tuale tabernaculum.

11.

VIRAPICE.

Que regie dignita-
tis domino presta-
nte assequi^{ce} derit
oportet ut se ipsum
primum regat. que diuina
dispositio alios regere ordi-

10
nauit. Rex enim aregendo
uocatur. Tunc autem hoc
nomine se ueraciter appel
lari intelligit. si semet rati
onabiliter gubernare non
ignorat. Rex itaq; orthodox
us summopere studeat. ut
qui subditis bona concu
piscit imperare. alioruq;
errata disponit corrigere.
ipse mala non admittat q^e
strictè in alius corrigit. &
bona que imperat ante om
nes implere contendat.

Sex autem modis bonus
rector se se laudabiliter
regit. Primo quidē dū illicitas
cogitationes animi seueritate
reprimit. secundo.
dum salubria consilia tā
ad suam quā ad populi uti
litatem pertinentia per
tractat. tercio. cū ociosa &
inutilia. seu noxia inanum
uerborū folia profluere de
uitat. quarto cū glorioſorū
principū prudentiā simul
& uerba. nec non diuine

scripturę eloquia super mel
& fauum mentis faucibus
sapificat quinto. dū pernici
ose actionis omne dedecus
perpetrare expauescit sexto.
uero cū siqua sunt laudabi
lia. siqua sunt gloriose dispo
sitionis opera magnifica is
signiter ostendit. ut qui in
terius coram dño deuota
fulgescit uoluntate. exteri
corā populo sermone cla
rescat & opere. Quem decet
trinā obseruare regulam.

terrore scilicet & ordinatio
nem atq; amore Huius enim
amet^r pariter & metulatur
ordinatio illius constare
minime poterit Ergo per
beneficia & affabilitatem p
curet ut diligatur & p iusta
uindictas non pprie iniurie
sed legis di studeat ut metu
atur Hunc esse oportet in
suis oculis humile sicut
scriptu est rectorem te e
stiterunt noli extolli sed
esto in illis quasi unus ex

121
ipsis. Hec solū iuste homini
bus sed sui corporis & ani
me passionibus debet domi
nari. quatinus rector iure
qucat nuncupari. sicut q̄
dam sapiens ait. Rex erit
qui recte faciet qui non fa
ciet non erit.

Sit ergo in consilio prudens
tissimus. in sermone nunc
ut poscit ratio terribilis.
sepius uero gr̃a dulcedinis
affabilis. uictor libidinis.
uictor superbie atq; uesanie.

ferocitatis. amicus bonorum.
inimicus tyrannorum. hostis
criminum. hostis uitiorum. in
bello cautissimus. in pace cō
stantissimus fidelibus p̄mis
sionibus p̄batissimus. diuina
humanis p̄ponens. subiectos
deterrens a malo. inuitans
ad bona. remunerans copia.
indulgentia liberans. ex
malis bonos. ex bonos faciens
optimos. Sit sc̄s & utilis rei
publice. clementia cōme
dabilis. omni bonitate cōspi

12
cuius. pietate. fortitudine.
castitate. iusticia. preclarus.
uir optimus. & apice princi-
pali dignissimus. di timorē
semp pre oculis habens. &
secundū omnipotentis de-
creta. iusta p̄pensans iudicia.
qui dat salutē regibus. &
omnia quecumq; uult fac
in celo & in terra. & in omni
creatura. quia ipse est dñs
omniū. cui omne genu flect
itur. celestiū & terrestriū.
& infernorū. in cuius manu ē

omnis potestas in celo & in
terra. qui est rex regum. &
spes gl' iust' & pie domi
nantium.

III.

REGNŪ. HVIVS.
Seli montaneū
uolubilis rote
uertigini sapi
entes esse consimile iudi
cauerunt. Nam sicut omīs
rote uertigo. que superi
ora habet modo deicit. &
que deiecta sunt modo

superius extollit ita sub
ito erectiones. subito clisio
nes terrestres gloria regni
sustinet. unde nec ueros s;
imaginaros & citius fugiu
uos honores habet. Illud
enī uerū regnum est quod
insempiternum perdurat
Hoc autem quia transitori
um est & caducū. non ueri
tatem sed quandā medio
criter similitudinē ueri &
permanentis semper regni
ostendit. Sicut enim arcus

celi uarios pingens ornatus
arcuato curuamine celerit̃
refugit. ita nimirum secula
ris glorie dignitas quamuis
adpresens arnata. tamen h̃c
citius fugitiua. Qua itaq; ar
te & quali industria quan
taq; sollicitudine h̃c ista
bilitas ad aliquā stabilitatē
effigiem refrenatur. forte
uero aut armorū uolenta
fortitudine. aut pacifica
tranquillitatis concordia
terrestre regnū stabilitatē.

Sed rursus in ipsis armis bel
lorumq; fragoribus grandis
instabilitas inesse cernitur.
Quid enim incertius est magis
q; instabile bellicis euentib;
ubi nullus est certus labori
osi certaminis exitus. nulla
certa uictoria. Et sepe abi
ferioribus sublimiores su
perantur. nonnumquam
uero in alterutros uergen
tia mala eueniunt coequa
lia. ut qui se presumebant
habitueros esse uictoriam

utriq; infine non habent. nisi
calamitosam miseriam. Quas
ta quoq; mala subficto no
mine pacis pueniunt. quis
explicare potest. cū etiam
illa pax que stabilis ac fir
ma inter nos esse credebatur
interdū per praua malorū
consilia inexitiosas discor
diarū tempestates trans
fertur. Vnde & enormis i
stabilitas in pace transito
ria uidetur. Quid ergo ali
ud restat. nisi ut cor regis

16
ac tota spei fiducia non in ar-
morum hominūq; fortitu-
dine neq; in pacis transito-
rie fallacia sed in omnipoten-
tis clementia figatur. qui
regnū quod donauit siue
in aduersis siue in prosperis
stabilire nouit.

Cor itaq; principis & fidelis
in ministeriū regimine de-
uotio ipsū non deserat aq;
tantū beneficiū & gloriōsū
ministeriū donatū fuit.
ne forte ille summus rector

indignatus ab eo abstrahat
beneficiū quod dederat. si
infidelem esse senserit. quē
tamquā fidelem ministrū
ordinauit. Nam si rex terre
nus a quolibet sibi infideli
homine datā auferre ualet.
potestatem aliq; tribuere
quē fideliorē esse cōperit.
quanto magis supernus
uniuersorum dominator
quē nullius perfidie nu
bila fallere possunt po
tens est arep̄bis sua abstra

17
habe beneficia alijsq; presta
re quos idoneos sue uolun
tatis ministros nouerit esse.
Vnde & impius ille saul Rex
isrl priuatus fuit regno &
uita. quoniam neq; fidelis minist
er stetit coram dño. At uero
dauis uirum electum scdm
cor suum omnipotens ih
uenit quem ob hoc in apicem
regie potestatis sublimauit
quia illum fidelem fore minis
trum presciendo elegit. itaq;
prudens rector cor suum

in excelsi grā stabilire studeat
si transitorium regnū qđ
est ei cōmissum aliquā stabi
litatis habere similitudi
nem desiderat. Et quoniā
iustus & misericors est dñs
cui cordis affectu debet in
herere. opera misericordie mul
tipliciter exhibeat ut mul
tam mercedis gloriam me
tat. iusticiā diligat simul
atq; custodiat. iniusta uero
atq; maligna opera insub
iectis repudiet. ac laudabi

li' celo que est scdm scien
tiam corrigat. qui dū sit
indivinis preceptis stabi
lis. illius regnū magis
magisq; in hoc sclo stabili
tur. & ad eterna stabilita
tis gaudia superno iuva
mine pducitur. **III.**

MIS. AVTE.
REGIA POTESTAS

que ad utilitatē
rei publice diuinitus est
constituta. nra caducis

opibus ac terrestri fortitu-
dine quā sapientia cultu-
q; diuino est exornanda.
quoniā pcul dubio tunc
populus puidi arte consi-
liū gubernabitur: aduersa
rū dño ppiciante proflī-
gabuntur: prouincie reg-
numq; conseruabitur: si
regia sublimitas religione
& sapientia perornetur.
Hominis namq; naturā d's hac
esse uoluit ut diuinū rerū
ipse homo cupidus & appe-

17
tens esset religionis & sapi
entie. Est autē religiosa sapi
entia saluberrimū decus.
deuotarū lumen animarū.
celestē donū & gaudium
sine fine mansurum.

Qui ergo uult gloriose re
gere ac sapienter populū
gubernare & uehementi
consilium esse a dño postulet
sapientiam qui dat omni
bus affluenter & non im
properat ipsāq; sapienti
am studioso labore simul

& amore perquirat quate-
nus ei congruat illud qd
scriptum est. Beatus est q
inuenit sapientiā & qui
affluit prudentia. melior
est adquisitio eius negotia-
tione argenti. & auro pmo.
fructus ei' preciosior ē cun-
tis opibus. & omnia que
desiderant' huic non ualeant
comparari. longitudo die-
rum in dextera ei' in sinistra
illius diuitie & gloria. ce-
teraq; que in laudibus

28
sapientie describuntur.
22e itaq; rector uere bea
tus est celebrandus qui
splendore illuminatur
sapientie que est fons con
silioru. fons sacre religi
onis. corona principum.
origo uirtutum. in cuius
cōparatione omnes preci
osari claritates gemma
rum uilescunt. Hec cau
tissima ē in consiliis. mira
bilis in eloquiis. magnifica
in operibus. fortis in ad

uersis. temperans in prosperis.
oculosa in iudiciis. Hec suos
amatores celesti gratia uenustat
& tamquam siderum firmamentum
eosdem clarificat. sicut scrip-
tum est. iusti fulgebunt quasi
stelle. & intelligentes quasi
firmamentum. Hec salomon
precunctis terrarum regibus
sublimauit. quia illam dilexit
ab adolescentia sua & ama-
tor factus est decoris eius
Vnde sicut in regum libro
legitur. ipsi apparuit dominus

21
salemoni per somnium
nocte dicens. Postula a me
quod uis ut dem tibi. Ad quod
cum salomon cum esset puer
cor docile postulasset ut
iudicare posset populum
domini & discernere inter ma
lum & bonum. tale respon
sum domino percepit. Quia
postulasti uerbum hoc. &
non petisti tibi dies multos
nec diuitias. aut animas
inimicorum tuorum sed postula
sti tibi sapientiam ad dis

cernendū iudiciū. ecce
feci tibi scdm sermones tuos.
& dedi tibi cor sapiens
& intelligens. intantum.
ut nullus ante te similis
tibi fuerit. nec post te sur-
recturus sit. Sed & hec q^e
non postulasti dedi tibi. di-
uitias scilicet & gloriam.
ut nemo fuerit similis tui
in cunctis regibus retro
diebus. Si autē ambulave-
ris in uis meis & custodie-
ris precepta mea & max

22
data mea. sicut ambulauit
dauid pater tuus. longos
facia dies tuos. Quia ineffa-
bile est diuine largimentū
gratie. que si recto corde &
pia intentione poscitur. pl^{us}
donat quam rogatur. Ecce
rex salem non aurū. non
argentū. non alias opes tē-
nas. sed sapientie galas po-
poscit ad dno. At qui simplū
recte postulauerat. duplū
accepit. Nam nō solū ditatus
est sapientia s; & sublimatus

est inclita regni gl'a. Vnde
regibus terre egregiū dat
exemplū. quatinus spūalia
dona plus quam carnalia
pio desiderio ab omnipoten
te exposcant. si diu & feliciter
in hoc sclo regnare deside
rant. Debet igitur amabile
dō principem. discendi ha
bere uoluntatem. desideri
umq; celestiu. Sic enī uere
& cor habet in manu dī. &
regnu cū pace multis an
norū curriculis fauente

23
dño gubernavit. V.

EX. P I V S.
& sapiens

tribus modis
regendi mini^ſ

terium gerit. Nam primo
ſe ipſum. quomodo in ſupe
rioribus oſtendimus. ſecun
do uxore^m propria^m & liberos
ſuosq; domesticos. tercio po
pulu^m ſibi cõmiſſu^m rationabi
li & glorioſo moderamine.

regere debet Bonum itaq;
principem non solum sibi met
dominari oportet dum a
malis declinet. & que bona
sunt eligat & firmiter tene
at. sed etiam alios sibi con
iunctiores. uxorem uideli
cet. liberos. atq; domesti
cos p uida sollicitudine ac
familiaris caritate guber
net. Hoc autem faciens dupli
cem thesaurizat sibi gl'e
palma. ut dum in se bonus
& scs sit alios s' ciunctos

24
bonos faciat & scōs iuxta
psalmistam qui ait. Cū scō
scs eris. & cū uiro innocen
te innocens eris. & reliqua
Non enī sufficit propriam
habere honestatem. nisi
pudice & caste coniugis
nec non etiā filiorū & comi
tum ac ministrorū pudore
decoretur. dicente dāuid
Ambulans in uia immacu
lata hic michi ministrabat
Hā sicut liliū agrorū aliorū
holerū ac uolarū multiplici

pulchritudine uenustatur.
& sicut luna stellarū splen
dore circūstantiū gratius
emicat. ita nimirū rex iu
tus & sapiens aliorū socie
tate bonorū perornatur.
Is ergo perspicaciter pro
curet ut non solū nobilem
pulchrā ac diuite: sed &
castam prudentē quoq; at
q; in scis uirtutibus mori
geram habeat coniugem.
Hā quantū coniunx iure ē
coniunctior. tantum aut

felle malicie fit noxia. aut
morū dulcedine mellea.
Ut enī mulier inepta domū
est ruina. diuitiarum de
fectio. iniquorū saturatio.
omniū malorū & uitiorum
cōmoratio. quę diuersis
superstitionibus uultū exte
rius ornans interiorem ani
mę sue pulchritudinem
nescit decorare. quę diligit
hodie odit in crastino. &
sicut quidā ait naufragiū
rerū ē mulier malefida

marito. ita contrario. casta
& prudens mulier utilibus
rebus disciplinabiliter in
tendens. humili facie hila
riq; sermone pacifice libe
ros & familiam regit. proq;
viri salute si necesse fuerit
suam animam opponit mor
ti. ac diuitias que sunt
mariti sui. cum bona fama
custodit. Qui est amicus
eius heri. idem & amicus
hodie. fit ergo ipsa diuiti
arum deductio. & domus

confirmatio. uiri iocundi
tas. familie pulchritudo.
omniūq; uirtutū connexio.
Tale autem decet non solum
uiro suo casta copula esse
connexam. & subditā. sed &
pietatis & scē conuersatio
nis semp ostendere formā
ac prudentiū consiliorū
esse repertricē. Sicut eni
persaasione male coniugi
damnosa nascuntur peri
cula. ita prudentis uxoris
consilio multa pueniunt

utilia. que sunt omnipotent
ti bene placita. Vnde & aposto
lus ait. quō uir infidelis
saluatur per mulierem fi
delem. Hec solū infideles
sed etiā scī & orthodoxi p̄n
cipes. mirabilē sepe inuxo
ribus perpendunt & au
scultant prudentiā non
sexū fragilē considerantes.
sed fructus bonæ consiliæ
carpentes. Vnde & de glori
osi imperatoris theodosii
uenerabili coniuge nomi

27
ne placilla refertur. quod
ipse princeps dū in se bon^o
& iustus & sapiens erat. ha
bebat & aliā utilitatis occa
sionē p̄ quā de bonis operi
bus triumpharet. Coniunx
enī ei diuinas leges cū sepi^o
admonebat. se ipsā tamen
perfecte prius erudiens.
non enī regni fastigiis ele
uata est. sed potius diuino
amore succensa. Beneficiū
namq; magnitudo maius
ei desiderii benefactoris

adhebebat. Repente namq;
uenit ad purpurā. claudox
atq; debiliū maximā habe
bat curam. non seruis non
aliis ministris utens. sed
p̄ semet ipsā agens & ad cox
habituacula ueniens. & uni
cuiq; quod opus haberet
prebens. Sic etiā per eccle
siarū xenodochia discur
rens suis manibus minis
trabat infirmis. ollas cox
tergens. ius gustans. offe
rens coclearia. panem

28
frangens. cibosq; ministras
calicē deducens. & alia cuncta
faciens quę seruis & ministris
mos est sollempnit̃
operari. His autē qui eam
de rebus talibus nitebant̃
phibere dicebat. Aurum
distribucere opus imperiū ē.
Ego autē pro ipso imperio
hoc opus offero bona omnia
michi conferenti. Hā uirō
suo sepe dicebat. Oportet te
semper marite cogitare.
qđ dudu fuisse. qđ modosi.

Hec si semper cogitaueris. in
gratus benefactori non eris.
sed imperiū quod suscepisti
legalit̃ gubernabis. & harū
rerū placabis auctorem.
His ergo sermonibus uelut
optimā quandā utilitatē
uirtutisq; habundantias
coniugi suo offerebat. cuius
terrene p̃sapie nobilitatem
alma transcendebat nobili
tas morum. Illius autē sac̃
tissime mentis in xp̃o deuo
tionē ac religiosū studiū

29
et caritatis erga omnes affectu.
atque fidelissimam curam erga
uirum suum domini imperato
ris theodosii salutem. quis
digna eloquentie tuba ex
plicare potest. Quantum
laborabat. in ieiuniis. in ui
giliis. in orationibus. Quas
vis opibus sanctas dei ecclesias di
tabat. Quam pia sollicitudi
nem et indefesse largitatis
munificentiam pauperibus
exhibebat. Ut templum deo
sacratum. uirtutum aromatibus

refertū floribus & rosa pu
dicicie cū timore dī simul
& amore decoratū. Humili
auit se in hoc sclo. ut esset
exaltata in futuro. Terrena
distribuit opes. ut eternas
lucraret diuitias. Hic fleuit
ut illic semp gaudcat. Hic
ieiunans & sitiens se ipsa
affligebat. hinc ad fontem
uite eterne puenit. & nunc
regē indecore suo clarifi
catum quē semper deside
rabat. beatis oculis speculat

30
et illis fructus bonis que nec
oculus uidit. nec auris
audiuit. nec in cor hominis
ascendit que preparauit
deus diligentibus se. VI.

N. HUMANIS REB.
NULLA. Q. VIDE. ARS.

ut dicunt difficilior
est quam inter turbu-
lentissimas tempesta-
tum huius seculi percellas bene
imperare. et prouidere rem
publicam gubernare. Sed

hec ars tunc ad finē perfec-
tionis peruenit cū ipsa res
publica prudentes & opti-
mos consiliarios habet.

Trina namq; regula inconfi-
lus ē obseruanda. prima q̄
dem ut diuina consilia p̄po-
nantur humanis. cū obe-
dire magis oporteat dō
quā hominibus. Siquis g̃
naui rei publice tamquā
bonus gubernator regere
feliciter & exoptat. optima
dñi consilia que in sacris

eloquiis sunt ppalata. h̄
negligenter custodiat.
Secunda uero consiliorum
est regula quatinus puid^o
rector non t̄a in suo quam
in suorum prudentissimorum
innitatur consilio. Vnde
illa antonini imperatoris
p̄cipua semper in consiliis
fuit sententia. Equius est
ut ego tot talium amicorum
consilium sequar. quā ut
tot tales amici mei meam
unius uoluntatem sequantur

sale mone quoq; hoc ipsū
attestante quidat. Dissipantur
cogitationes ubi non ē
consilium. ubi uero pluri
mi sunt consiliarij confir
mantur. & erit salus. ubi
multa consilia sunt. Nam
prudens prudentes in con
siliū uocat. & sine corū
consilio nichil facit. Stulus
uero in semet ipso cogitat.
& qd sine consilio aliorū
cito uult facit. Porro tercia
norma in consilijs ē obtinen

da. ne bonus rector dolo
sos & pñciosos habeat con
siliarios. Quis enī debet in
consiliis malignantium con
fiderē? Hā sicut uallis per
campos & laquei in plateis
& pedice ubi non putant
pedes aliorū retinent. ita
impiorū consilia felle ne
quicie permixta. iustis &
scīs itinēribus male im
pediunt. Sicut enī boni cō
siliarū sursū rem publicā
erigunt. sic mali deorsū

ruinosa calamitate precipi-
tant Tales ergo repudian-
di sunt consiliarii atq; om-
nijs odis detestandi. quia
numquā circa principem
terrenū deuoti erunt q̄
dī precepta male conuer-
sando contempnunt. Cui
enī possunt esse boni q̄ sibi
sibi sunt mali. Sed sicut
omnipotentis dī saluberrī-
ma diuulganda sunt con-
silia atq; precepta. ita non
numquā prudentium

rector ab hostibus sunt oc-
cultanda consilia. Si quidē
in re publica nulla sunt
meliora consilia quam illa
que ignorauerit aduersa-
rius. & enim securū iter a-
gitur. quod agendū hostes
minime suspicantur. Duo
uero maxime contraria
sunt consilio. festinatio &
ira. Hā ira obcecat animū
ne utile uideat consilium.
& quomodo longa consilia
penitentia non habent.

sic e contra festinata cōsilia
plerumq; labuntur. Tunc
autem precipue consilium
ad p̄speritatis euentū per
ducitur: cū regula fiducia
in omnipotentis auxilio fi
gitur. Vnde uero post dñm
bona p̄deunt consilia nisi
afidelibus & optimis amicis
qui p̄merentur superna
illustrari gratia ut non
errent in consilio. Quorū
p̄uida deliberatione diui
na inspirante clementia.

sepe salubris consiliū bonis
carpitur. Absit uero ut
crudelēs tyrannos tamquā
infestos dracones habeat
princeps amicos quod
pantheris exemplo anima
lis asstruitur. Siquidem
panther genus quadru
pedis est & phisici perhibent
omniū animalū amicus
excepto dracone. Illorum
itaq; amicitiam habeat.
quos p̄bos esse cognoscit.
Qui sūt autē boni amici nisi

illi qui sunt sci ac uenerabi
les. non maliciosi. n̄ furaces.
non factiosi. non callidi. non
ad malū consensientes. non
bonorū inimici. non libidi
nosi neq; crudeles. non cir
cumuentores principis sui
æ qui de illo nec ipsi rident
nec risui esse uolunt qui
neq; mentiuntur nec fis
gunt. æ numquā decipiunt.
sed ueraces. sobrii. pruden
tes atq; in omnibus suo
principi fideles. Talibus

35
itaq; personis salua efficit^r
res publica. p^ui^q; rectoris
fama crescit gloriosa. **VII**

VNC. AVTE

ordo exposcit

ut de malis etiã
principibus.

aliqua nos breuit^r perstrin
gamus. quoniã de bonis
quedã utilia sceptrisq; rei
publice necessaria diximus.
Vbi primo querit^r que causa
etiã ex bonis malos p^rincipes

faciat. ad qđ dicendū iam
primū regalis licentia. de
inde rerum copia. cū ipsa
habundantia rerū causa
malorū fiat. amici p̄terea
impbi. satellites detestandi.
cunuchi auarissimi. aulici
uel stulti uel detestabiles.
per quos omnes & iā in illo
dominatore. qui uidebat̃
bonus esse nascit̃ obliuio
mandatorū dī. postremo
quod negari non potest re
rū publicarū ignorantia.

36
Hinc colligunt se quattuor
et quinque atque unum consilium.
ad decipiendum imperatorem
seu regem capiunt. dicunt
quid probandum sit. imperator
qui domi clausus est uera
non nouit. Cogitur hoc tan-
tum scire quod illi loquuntur
facit iudices quos fieri non
oportet. amouet arcem pu-
blica quos debeat obtinere.
Vnde etiam bonus & cautus
& optimus uendit impera-
tor. qui hoc ipso miser efficitur

cū apud ipsū uera reticean-
tur. Hinsepe tumultuosa
indisciplinatione & di-
culturix pietas & ueritas op-
primitur. cum multum
derogatio preualeat. quas
do derogatores creduntur
fide digni quos gemina
pestis corrumpit accēbis-
sima amor uidelicet fal-
sitate & odiū ueritatis. **VIII.**

**ODO. CSEQUENS.
ESSE. VIDET.**

37
quatinus de impiis recto-
ribus nonnulla disseram.
ut agnita illoꝝ malicia &
pessimo in hoc seculo fine
perpetuaq; damnatione.
qui prudens est rector a
malis operibus se abstinens
do cautior & melior fiat
atq; summo benefactori
placere magnopere pro-
curet. Quid sunt autem
impī reges nisi maiores
terrariū latrones. feroces
ut leones. rapidi sicut ursi.

de quibus scriptū est. leo
rugiens. & ursus esuriens.
princeps impius. super
populū pauperem. Rex
si quidē impius tamquā
leonis personā habens ad
omne responsū acriter
uerbū nequā sine pru
dentium consilio cū omni
malicia pfert. bonos hu
milians malosq; exaltans.
cū dies adbreuiantur &
eius memoria cū sonitu
peribit peccauit enī plus

38
quā potuit. Tales itaq;
sunt amici malorū inimi
ci bonorū. serui libidinis
& auaricie. serui totius li
^{& nequitię}bidinis. ministri diaboli.
semper laborantes & nichil
facientes. gurgites huma
ni generis. miseri. pabula
eterne gehenne. ut cedrus
subito exaltati sed in pro
funda tartari mox preci
pitati. Hinc psalmista dic.
Vidi impiū super exaltatū
& eleuatū ut cedrus libani

Et transiui. & ecce non erat
& quesiui eū & non est in
uentus locus ei. Florent
enī sicut holera & foenum
agri quod hodie cu ipacio
sitate oritur. & micrastino
arescens non reperitur.
De quibus per prophetā dī.
Ipsi regnauerunt & n̄ ex
me. principes extiterunt
& ego ignorauī. Qui neq;
recta & regia uia sciunt
seu uolunt incedere sed
ad dextrā sinistrāq; norunt

39
declinare: quibus competit
illud quod p̄ esayā dñs loq̄
tur dicens. Dereliquerunt
dñm sabaoth. & ambulaue
runt per vias distortas. do
losi in consiliis. atroces &
mendosi in verbis. maligni
in operibus. quorū finis erit
scdm̄ opera eorum. De quib;
p̄ eundem p̄phetā dicitur.
Dñs exercitūū cogitavit hoc
ut detraheret superbiam
omnis glorię & ad ignomi
niam deduceret. omnes

inclinatos terre. Sed & beatus
iob. laus inquit impiorū
breuis est & gl'a hypocrisie
est instar puncti.

Hec & enī uita temporalis
incomparatione eternita-
tis minimo puncto compa-
ratur. Ve autē illis qui p
paruo puncto presentis
felicitatis. uendunt cōne-
gloriā beatitudinis.

Quanta uero p eosdē subdi-
tos mala uel ipsos rectores
ultio diuina consequuntur

non est nr̃e facultatis enarra
re: sed pauca de multis placet
in manifestū ppalare. Regis
pharaonis impietas que ex
cordis duritia inoleuerat.
sibi suisq; egiptiis decem
plagas intulit. atq; in super
rubro mari tartareiq; ache
rontis imo ipsū suosq; sub
mersit. Antiochu & herode
ac pontiū pilatū quis nes
ciat quanta districti iudicis
ultio pculit. Quid dicā de
nerone. egia & impiissimo

iuliano. aliisq; eorū in nequi-
tia consimilibus. Nonne om-
nes cū suis sequacibus post
mortē pessimā os inferni
deuorauit. Sed ut innume-
ros preteream theoderici
crudelissimi regis de hoc
scō exitū infelicem expli-
cabo. Qui cū esset arriane
sectator perfidie ac bonorū
insecutor xpianorū. postre-
mo sicuti cuidā scō uiro re-
uelatū fuerat inter iohan-
nem papā & simmachum

411
patriciū discinctus atq;
discalciatus & uinctis ma
nibus deductus in uulcani
ollam iactatus est. Nam q̃a
iohannē papā affligendo ī
custodia occidit. simmachū
quoq; patriciū ferro truci
dauit. ab illis in ignē missū
apparuit. quos in hac uita
iniuste iudicauit. Quam
districta & iusta sunt omni
potentis iudicia. cui dispo
nente nutu digna ultio ī
mitem secuta est tyrannū.

Ham qui seruis dñi iniuste
transitoria intulit mortem
duplici morte corporis &
anime iuste disperit. Qui
alios p̄senti uita spoliave
rat ipse tam momentanea
quā eterna uita spoliatus
fuit. Idē namq; geminum
pegit ministerium. Ham
sibi gehenne suppliciū ubi
cruciabitur in sclā sclōrū
scīs uero sup̄ne gl̄e palmā
administrauit. Iniuste iu
dicati fiunt repente coro

nati. atq; iudices adno ctra
crudelem tyrannum trans
missi. At uero iniuste iudi
cans fit subito iudicatus.
atq; eterne damnationis
flammis addictus. Qua in
re nimis terribile exempli
pponitur. ne terre potes
tes seruos dñi psequantur
quos ualido uirtutis sue
brachio dñs omps ulciscitur.
S; hec de repbis dicta sunt
rektoribus. nē ad potiora su
lo consequenti transcamus.

VIII.

ET TĒ SPECIORA
SUNT ALIIS CREA
TURIS DĒ

UT SAPIENTES

ferunt. celū innubiale quas
do argenteo colori mirabili
similitudine comparatur.
sol in uirtute sua quando
recipis cursibus insplendo
re glē sue habitatores
mundi inluminat. luna ī
integritate. nudataq; facie
nubibus recedentibus.

43
quando proprio cursu solis
uestigia inuestigat. Ager
fructuosus. quando diuer-
sis floribus. nodisq; crispas
tibus depingitur. uarietas
maris quando serenitas
celi. nubiumq; placidis flue-
tibus in litoribus psonans
pulcherrime ostenditur.
chorus iustorum in una fide
habitantium. Rex pacificus
in gl'a regni sui. quando
in aula regia ostensis mune-
ribus donisq; traditis.

multa beneficia prestat Rex
& enī iustus & pacificus leta
facie bona diuidit & unius
cuiusq; causā diligenter
meditatur & infirmos &
pauperes non despiciens
populi cū seniorū & pru
dentiū consilio & iudicio
uera iudicia loquitur ma
los humilians bonosq; exal
tans. Dies eius cū glā exten
dent^r & ei memoria iētū
manebit Princeps pacificus
tamquā floridus & fertilis

est in proximo paradisi. &
quasi uinea honesta copio
sū habundans fructum.
omne a splendore conspectus
sui conturbans discordiam
Qui dū pacem in aula sue
mentis amplectitur. procul
dubio mansionem preparat
xpō quia xpc pax est & in
pace requiescere cupit.
Porro ubi pax est. in disputa
tionibus ueritas. & in operi
bus iusticia inuenitur.
Sicut ergo puid' gubernator

periculosi maris pericula arri
dente temporis serenitate
evadere nititur. sic rector
pacificus serena mentis tranquillitate ac pacis concordia
impetus discordiarum sedula
deliberatione compescere
meditatur. Quam trinam pacis
regulam conservare oportet
hoc est supra se. in se. iuxta
se. quia erga deum. & in se ipso.
& circa proximos debet esse pa
cificus. Tantum est enim pacis
bonum. ut etiam in rebus terrenis

45
atq; mortalibus nichil gra-
tius solcat audiri nichil
desiderabilius concupisci.
nichil postremo possit me-
lius inueniri.

Fructus autem pacifice
mentis est erga subiectos
& amicos benignâ ostendere
misericordiâ simul & clem-
tiam. quibus uirtutibus
tam pius regnator. quâ ei
regnû gloriose conseruat.
testante salemone qui ait.
Misericordia & ueritas

custodiunt regem. & robora
bitur clementia eius. Hon.
enī quicquā est quod bonū
rectorem melius populo fa
uorabile atq; amabilem
cōmendet. quā clementia
& pacifica serenitas. Hec ut
alios causa breuitatis omit
tā. augustū cesarem fecit
celeberrimū. Hec antonino
magnū quoq; constantinū
theodosios. ceterosq; mag
nificos principes sublimū
beatificauit. Eadem quoq;

110
magnū karolū inter cete-
ra uirtutū insignia sacra-
tissimū^o prece^oteris terra-
rū principibus augustū
dedicauit. Hec hludouu-
cum p̄clarū piissimūq; ad-
ornauit imperatorē. Et
quid plura referā? certe
serenissima pietatis clemētia
& glorificauit interra. &
consortes scōrum collocā
in celo. quippe qui n̄ solū
sua s; ex toto semet ipsos om-
nipotenti dederunt. Nichil

autē ab iusto & pio rege do
nandū est nisi quod sit
beneficiū. Beneficiū autē
si ad aliquā mercedis remu
nerationem in hoc seculo
refertur interit atq; fini
tur. Hec enī possum id ha
bere integrū. cuius precii
nobis persolutū est. Un
de nō tam beneficiū sed
potius cōmerciū dicen
da est talis largitio. Ban
da sunt uero beneficia.
que data boni p̄ncipis

columnę que forti regnū
iusti regis sustentant. Prima
columna ueritas est. i omib;
rebus regalibus. Secunda
columna. patientia in omi
negotio. tertia largitas in
muneribus. quarta. psua
sibilitas seu affabilitas in
uerbis. quinta. malorum
correctio. atq; contritio.
sexta bonorū amicitia atq;
exaltatio. septima. leuitas
tributi in populo. octaua.
equitas iudicii it diuites.

& pauperes. Hec sunt itaq;
octo columnę. que regnum
iusti principis. & in hoc sclo
stabilitant atq; ad eterne
stabilitatem glę pducunt

xi.

**UOQ; VTIQ; HIS
SEPTĒ COLVNIS**

regie potestatis
eminentia fulci

atur. deest amabilem dō
rectorem causā sui psonalē
utilitatibus post ponere
ecclesiasticis. ut in quantū

memor est beneficiorū dī
que illi superna gratia con
cessit. intantū beneficiū lar
giorem honoret. Tunc ū
honorare altissimū bonus
princeps cognoscitur. cū
illorū qui laborant in agro
dominico tamquā magni
regis dispensatorū adiu
tor & p̄tector efficiatur.
Certū namq; est qđ tanto
p̄picius causas terreni p̄n
cipis om̄ps sua pietate dis
ponet quanto de sua scē

videlicet ecclesie causa illi
soliciti esse uiderit. Itaq;
pudus rector studeat face
re que dō sunt beneplaci
ta. si ipse desiderat ut d's
faciat que sunt illi p'spera
& gloriosa. isq; diligenti
cura sollerter pvideat q̄
tenus sinodales conuentus
per singulos annos bis uel
ter fieri iubeat. ut quod ad
uerum dī cultū pertinet.
quod ad ecclesiariū ipsius
reuerentiā. & qd ad hono

49
rem pertinere cognoscitur:
sacerdotiū. uel quid cōtra
mandata dñi gestū sit ī ipso
reuerendo atq; unanimi
discutatur conuentu. ut
quicquid bene sit actū cor
roboretur: si qua uero sunt
male gesta. in melius corri
gantur: Vbi & ipsi ecclesiarū
prepositi oportet ut inue
stigentur: qualiter suis mi
nisteriis fungantur. uel
quomodo plebem sibi com
missam tā celesti informet

doctrina. quā scē conuersati
onis imbuant exemplo.
Que omnia sicū pacis unani
mitate & canonica iusticia
subtiliter pertractentur. frue
tuosa utilitas scē ecclesie gig
nitur simul & auctoritate hec
aguntur. magni seminarium
meriti propagatur. Nam pre
ciosa religiosi principis est co
rona scē episcoporum cōsiliū.
in quo famosissimus magnus
uidelicet constantinus im
perator exultans in dño

glorabatur. qui collectos ex
omnibus fere gentibus que
sub celo sunt quibus xpi pre
dicatu est euangeliu viros
sacratissimos plus qua tre
centos ep̄os. ta doctrina
qua miraculis coruscantes
propt̄ catholice discussionē
fidei in unū hoc ē nicenum
congregauit conciliū vñd̄
æ huc usq; mos xpianus
inoleuit ut apud om̄s or
thodoxos ecclesiarū pri
ncipes sinodales fieri cūent̄

decernantur. propter necessa-
rias scē ecclesie utilitates.
que non nisi sinodalibus in-
uestigari conciliis atq; cano-
nicis definiri sanctionibus
debeant. Unde cautiū & humi-
lem & ualde circumspectū
oportet esse regem. ne quic-
quam de negociis ecclesiast-
icis iudicare presumat.
antequā sinodalia statuta
cognoscat. Siquidem eccle-
siastica iudicia ualde sunt
corā dō periculosa nisi cū

maxima pferant iusticia.
precipue si per calumniosos
accusatores & mendosos
testes qui innocentes sunt
examinentur absentes. qd
est xpianitatis alienum.
Vnde & illud in euangelio
legitur. Numquid lex nra
iudicat hominem nisi audi
erit ab ipso prius & cogno
uerit quid faciat. Prius itaq;
rector tamqua luminosa
pupilla primo quod iustu
& legitimu est secundum

canonicas sc̃e episcoporum
sanctiones perspicaciter at
tendat. de hinc consensu atq;
auctoritatis adminiculum
hisque sunt uera & iusta ad
bibeat. per se uero nullaten⁹
de talibus p̃iudiciu faciat.
ne forte errando ante con
spectum dñi culpā aliquā
detestabilem incurrat. Vnd̃
uenerabilis memorie uale
rianus imperator cū asc̃is
episcopis rogaret̃ quatinus
dignaret̃ ad emendationē

sacri dogmatis inter esse. **m**
inquit cū minimū de populo
sim fas non est talia perscrv
tari. uerū sacerdotes quibus
hec cura est apud semet ipsos
congregentur ubi uoluerint.
Et hec quidem dicebat impe
rator. tam uirtute humili
tatis preditus. quā dī timo
re munitus. ne forte offende
ret altissimū. si suā propriā
potioribus pretulisset
sententiam.

Hoc ipsū fecit ut predixi

magnificus & sapientissimus
imperator constantinus nō
ī sua sed in scōꝝ prudentia sa
pientiaq; episcopōꝝ cōfidens.
Hoc beatus iouianus dō ama
bilis princeps fide incoh
cussa seruauit Qui dū hosti
esset arriane p̄fidie. atq;
sectator niceni decretorū
concilii. ex momentaneo ter
restri imperii fastigio. cōtinu
sibi glām regni comparauit
Quid referā de duobus sacra
tissimis diuina prestante.

grā imperatorib; theodosiis.
Qui intantū omnipotenti pla
cuerunt. ut regias purpu
ras sceptrā quoq; & apicem
imperatorie dignitatis. di
uinis preceptis & canonicis
institutis dño inspirante
subderent. ac piū zelū erga
dī ecclesias indefessa carita
te semper haberent. Vnde
illos uniuersorū dñs subli
mauit. interris. & post pre
sentis glām felicitatis. tāquā
dilectos sibi ministros ih

eternū beatificat in celis. S;
si quis est tantorū emulus
gl̃e principū. si quis xpianus
rector feliciter & gloriose in
hoc sc̃lo regnare desiderat. &
ad palmā sempiternę beati
tudinis peruenire cōtendit
illorū fidelissimā erga cultū
omnipotentis imitetur de
uotionem. seq; beniuolum.
clementē. iniusticiis distric
tum. in cordis humilitate
mansuctū. in uisceribus mise
ricordie compatientem. in

largitate munificū. in celo
qui scdm dñm est fulmineum.
circa di ecclesiā sollicit̃ ex
hibeat. si in consorcio super
norum ciuium cū scis &
iustis rectoribus regnare p
benigniter procurat. **xii.**

**PORTE ET AVTE
modestū domi
natorem**

pondere humilitatis & obe
dientie uirtute fieri predictū.
ut uirtutes humilitatem

videlicet atq; obedientiam
quas ipse insubiectis diligit
in se ipso recognoscat. Itaq; si
contigerit ut imprudentibus
reprehendatur. se quidem
reprehensibilem esse acriter
doleat. ac p̄tinus ad peniten-
tię medicamenta currere
festinet. & qui libenter pec-
cauerat. uirgā correctionis
libenter atq; gratanter acci-
piat. & priusquā creator ma-
nū suā ad feriendū excutiat
de correctione commissi

56
secleris summopere studeat
ne tam post modū acrius
districtus iudex feriat. quan-
tum diutius & clementer ex-
pectat. Preoccupet faciem
dñi in confessione: si quis
regni gubernator in abscon-
so peccauit uel publico. quo
modo de scō rege & ppheta
dauid legitur. Qui cū post
stuprū in bethsabce & homi-
cidii cōmissū in iuriam e-
thcum p̄nathay reprehens-
deretur pphetam. non erat

reprehensori indignatus. s;
sibi met suū recognosceks
peccatū iam fuerat uatus. &
qui post culpā hilarescebat
per petratā. se ipsū pamarā
defleuit penitentiā. Hinc
lacrims ueniā pmeruit. q̄
corā dño graua scelera cō
misit. & ex fonte lacrimarū
uenit ad manipulos gau
diorū. sic ipse alibi dicit.
Qui seminant in lacrimis in
exultatione metent. & reb.
Sed & illud quod de glori

56
principis theodosii admiran-
da humilitate atq; peniten-
tia traditur. nec preteritus
dum esse uidetur. Qui cum post
iniusta multorum milium necesse
mediolanum uenisset & sollemp-
niter in sacrum uoluisset intro-
ire templum. ei sanctus ambrosius
huiusmodi cladem plenam
ualde gemitibus audiens
occurrit foris adianuas. & in-
gredientem his sermonibus a
sacri luminis ingressu prohibuit
Hecis imperator perpetrare

ate necis quanta sit magnitu-
do. neq; post causam tanti fu-
roris mens tua molem pre-
sumptionis agnoscat. Sed
forte recognitione peccati
prohibet potestas imperii.
Quibus igitur oculis aspicias
communis dñi templū. quib;
palpabis pedibus sc̃m illius
pauimentū. Quomodo manū
extendes. de quibus adhuc
sanguis stillat iniustus.
Quomodo huiusmodi manib;
suscipies sc̃m dñi corpus.

57
Qua presumptione ore tuo po-
culū sanguinis preciosi per-
cipies dū furore sermonum
tantus iniuste sit sanguis
effusus. Recede igitur reced.
ne scdō peccato priorē nequ-
am augere contendas. Susci-
pe uinculū quod omnium
dñs nunc ligauit. est enim
medicina maxima sanitati.
His sermonibus imperator
obediens. erat enī diuinis
eruditionibus nutritus.
& aperte sciens que sunt

ppria sacerdotum. que regum.
gemens & deflens ad regalia re-
meauit. Cumq; octo mensium
continua transissent tempora
ppinquauit natiuitatis salva-
toris nr̃i festiuitas. imperator
autē lamentationibus assi-
duus in palatio residens. conti-
nuas lacrimas incessabiliter
expendebat. Ingressus autē
rufinus tunc magister. &
singularē apud principem
fiduciā habens. & iudeis
principē in lamentatione

prostratus accessit ut lacrimarum
causas inquireret. At ille ama-
rissime ingemiscens. et uche-
mentius lacrimas fundens.
tu inquit rufine ludis. & mea
mala non sentis. ego autem
lamentor & gemo calamitatem
meam. quia seruis quidem
& mendicantibus aperta sunt
templa dei. & proprii domini in-
gredientes libenter exorant.
michi uero ingressus ad eum
non est. insuper etiam clausi
sunt celi. Hec dicens uerba.

singula singulis; irrupebat
Quem cū idem rufinus beato
reconciliare ambrosio psua
deret. neq; tamen potuit. Hec
imperator in media iam pla
tta cognoscens. pergo inq̃t.
& iustas in facie suscipio con
tumelias. Cumq; ad sacra li
mina puenisset. in scām qui
dem basilicā non presumpsit
intrare. sed ueniens ad aly
tistem. & inueniens cū ih̃
salutario residentem. sup
plicabat ut eius uincula

57
resolueret. At ille tyrannicā
dicebat eius esse presentia
& contra dñm uersare: theo
dosiū. eiusq; calcare leges.
Verū imperator non inquit
insurgo aduersus ecclesiā
ticas sanctiones. nec inique
ingredi limina sacra con
tendo. sed te soluere mea
uincula depono. & cōmuni
dñi p me exorare clemētiā.
nec michi ianuā claudi quā
cunctis penitentiā agentib;
dñs nr aperuit. Tē antistes

quā inquit penitentiā ostēdy
disti post tantas iniquitate:
Quibus medicaminib; incu
rabilia uulnera plagasq;
curaſti. At imperator. tuum
inquit opus est & docere &
medicamina temperare.
meū uero oblata ſuſcipere.
Quibus uerbis imperatoris
auditiſ. que illius humilita
tem. atq; ipſū ſpontaneam
penitentie ſuſcipere afflic
tionem monſtrabant ſcē
ambroſius ſalutarem ei

medicinā tantorū uulnerv
apposuit. qua percepta im
perator. magnas gratias
referbat. Tali ergo tantaq;
& p̄sul & imperator uir
tute clarebant. quorum
opus ualde fuit admirabi
le illius fiducia. hui⁹ autem
obedientia. illius zelus feruor
hui⁹ fidei puritas. Porro re
gulas pietatis quas a magno
sacerdote p̄cepit. etiā reu⁹
in constantinopolitana
urbe seruauit. Nam dū

festiuitatis tempore ad ecclesia
pcessisset oblati in altare mu
neribus. mox egressus est.
Cumq; nectareus presul man
dasset cur intus stare noluis
set mandauit princeps. vix
inquit potui discere. que
differentia sit imperatoris
& sacerdotis. uix eni uerita
tis inueni magistrū. Ambro
sium nāq; noui solū uocari
digne pontificem. Tantum
itaq; prodest increpatio
auro uirtutib; florente p

lata. vnde p̄spiciū est quō
debet bonos & pios rectores
salubres antistitū quasi spūa
lūi medicorū humiliter &
libenter auscultare correcti
ones. testante salemone qui
ait. In auris aurea & marga
ritū fulgens. qui arguit sa
pientem. & aure obedientē.
Melius est enī a sapiente
corripī. quā stultorū adula
tione decipi. Nam si nostrorū
vulnera corporū a medicis
sananda uehementer desideras

& in presentia medicorum eadē
ostendere non erubescimus.
& in dolore medicine spe
salutis oblectamur. quanto
magis de uulneribus & pla
gis animarū nrarū nos ma
iorem habere curā oportet.
quousq; spiritalis medicus
quāuis accuratā medicam
adhibeat. per quā spes certa
nrę sanationis fiat. Sicut
enī scalpillus medici non ob
hoc malus est quod resecet
uulnera. & putridas am

putet carnes. sic & correctio
salubris.

XIII.

ON. EST. FACI
LE. HOMINIB;

uniuersas uitae
re hostis insidias.

Hanc dū quispiā libidini^r
effugerit passionem. incur
rit in auariciā. qua declina
ta. inuidie fouea preparat^r
Hanc si transcendit. uitiv^r
furoris incurrit & alios plu
rimos ponit laqueos inimic^r

quo capere possit incautos.
et corporis quidem passiones
habet facile ministrantes.
ut animam possit occidere. Sed
mens diuino solatio uigilans
machinationum eius destruit
argumenta. Humana namque
natura participatus theodo-
sius prefatus imperator
habuit passionum quoque com-
munionem. iustoque furori
inmixta promiscens crude-
litatem. iniusta operatus
est passionem. Quam rem narra-

63
re necessariū est putilitate
legentium. Thesalonica ciuitas
est grandis & populosa. in qua
dū fuisset orta sedicio. quidā
iudiciū lapidati sunt atq;
tracti. Hinc indignatus theo
dosius iracundie non refre
nauit infirmitatem s; iussit
iniustos gladios sup omnes
euaginari. & una cū nocen
tibus innocentes interimi.
Septem milia & enī hominū
sicut ferunt occisa sunt. s;
precedente iudicio. sed

tamquā in messibus om̃s fimol
incisi sunt. Quā obrem ut p̃
diximus beatus ambrosius
prefatū imperatorem scō
telo succensus grauit̃ re
darguit. ac furore p̃ncip̃
irrationabilem & scelus ne
fandum seuera inuentione
detestatus fuit. Vnde bonus
& prudens rei publice gub̃
nator. aptū est ut illud sēp̃
precauat. ne dū suā suox̃
ue iniuriā ulcisci supra
modū disponit. irrationa

bilis reatu furoris incidat
 sed propria ira refrenare non
 negligat. & iniusti furoris
 stimulos affectu pietatis re-
 moueat. ne forte si plus
 iusto descuiat. in subiectos.
 incurrat rabiem leonine
 ferocitatis. Vnde scriptum e-
 st. Holi esse sicut leo in domo
 tua subuertens domesticos
 tuos. & opprimens subiec-
 tos tibi. Nam sicut debella-
 re superbos. ita & parcere
 subiectis iustum & miseri

cordem dominatorem oportet
Vnde & antoninus impera
tor dicebat malle se unum
ciuem seruare quam mille
hostes occidere. Hic corrigens
dis utaq; criminibus mis
cenda est lenitas cum seueri
tate. faciendum ex utraq;
temperamentum. ut neq; mul
ta asperitate exulcerentur
subditi. neq; nimia benign
itate soluantur. Hec ulla
culpa correctionis seu ius
dictę habeatur non rectum

precedat iudiciū. Hec deca
serenū rectorem furore
iracundie que tamquā
fel est amaritudinis esse p
turbatū. si iustū uult pro
ferre iudiciū. cū nimis ira
centū ceca sunt iudicia.
Non enī potest serenum
lumen iusticie ac uerita
tis cernere. qui caligine
obnubilat iracundie
Opponatur itaq; fortis pa
cientie clipeus. contra ir
rationabilis īpetū furorē

¶ Nam sicut scriptū est melior
est patiens uiro forte & qui
dominat̃ animo suo expug
natore urbium. fortior est
enim qui uolentiā & in se
ipso inclusam ferā superat
iracundiā. quā qui leonem
perimit. Quanta uero mala
p̃subitancū furorē & ir
patientie uitii eueniunt
quis explicare potest. Rex
saul furoris impetū non re
frenans. in manu scutia sa
cerdotes dñi trucidauit.

Salemon quoq; quamuis
splendore sapientie fuerat
illuminatus. tamen furoris
passione repletus. suū fratrem
interfici precepit pietate
tirannidi post poneys. Quid
referā de repbis iudeis. q̄
dū Iesū sed non secundū
scientiā habuerunt in filiū
dī & scōs eius discipulos
homicide extiterunt. At
patiens & uirtute mansue
tudinis scs dauid predit⁹
etiā inimicis suis sepe

pictatis affectu pepererit. Non
numquā uero dī zelo stimu-
latus inimicos dñi usq; ad
mortis exitum perit.

Pecet dilectū dō principem
contra hostes & blasphemos
xpiani nominis fulmineū
frequenter habere. Zelum.
Nam si nabuchodonosor rex
aligenigena ne blasphema-
retur d's israhel intantū
seuit ut tale decretum fir-
maret dicens. quicumq;
dixerit blasphemiam in dñm

67
sidrac. misac & abdenago.
ipsi in interitū erunt. & do-
mus eorum in perditionem.
quantomagis orthodoxos
rectores contra inimicos
xpiane fidei & doctrine
atq; religionis zelare opor-
tet. quatinus om̃pti cuius
ministri gratia sunt ordi-
nati tantomagis placeant
quanto feruentius ea que
xpi sunt zelo laudabili
satagere anhelant.

XIII.

E D. C V O B O
H I R E C T O R E S.

fastū superbe
tirannidis inad
uersariū debellare studeat
non in se nec in suorum forti
tudine: sed in altissimi uir
tute & gratia totā confiden
tiam stabiliri debent. quia
ipse est solus & potens pro
tector omnium in ipso fidu
cialiter sperantium. Unde
per psalmistā dicitur: Bonū

est confidere in dño. quā
confidere in homine. Bonū
est sperare in dño quam
sperare in principibus.
Solite confidere in princi-
pibus. neq; in filiis hominū
in quibus non est salus.
Exiet sps ei & reuertetur
in terrā suā & rel.
Cui & hieremias con-
cinit dicens. Vñe omnes
quite dereliquerunt ē
fundentur. recedentes ate-
in terra sribentur. quō

dereliquerunt uenā aquarū
uiuētiū dñm. Maledictus
homo qui confidit in homine
& ponit carnem brachium
sui. & ad dño recedit cor eius
Erit enī quasi mirice in de-
serto. & non uidebit cū ue-
nerit bonū. sed habitabit
in siccitate. ī deser- to ī
terra falsuginis & ī
habitabili. Bene dict⁹
uir qui confidit in dño &
erit dñs fiducia eius. Et
erit quasi lignū quod

transplantatur sup aqua.
quod ad humore mittit
radices suas. & n̄ timebit
cum uenerit estus. Et erit
foliū ei uiride. & in tempo
re siccitatis non erit sollici
tū. nec aliquando desinet
facere fructū. Prauum est
cor hominis & inscrutabile.
& quis cognoscit illud.
Ego dñs scrutans cor & p
bans renes. qui do uisui
q; iuxta uia & iuxta fructū
ad inuentionum suarū.

dicat dñs omnipotens.

Nullus ergo debet confidere
in homine. aut presumere
potentia quod nemo ei possit
resistere. Presumebat & silur^{us}
piscis quod hamū nemo sⁱ
laceret. nemo tenderet retia.
& si incidisset. uniuersa dis
rumperet & tamen fuscina
non euasit. Quod si quis sin
gulari fortitudine excel
lets ob hoc singulos non
timeat. idem multos necesse
est ut caueat. Nam qui ab

uno uinci non potest. interdū
a multis uincitur. Elephas
grandis est & occiditur. Leo
fortis est & perimitur. Tigris
fortis est & occiditur. Pruden-
tis autem rectoris est etiam
metuere. uel precauere in-
feriores. cū sepe ab inferio-
ribus superiores atq; forti-
ores superentur. Quam in-
mansuetus est crocodrillus & den-
tibus atq; unguib; intole-
rabilis. qui tamen ab enidro
bestiola uentre perimitur.

Moroceros elefantē cornu
pforat. formidabilis elefantis
murē timet. Leo rex farrū
exiguo scorpionis aculeo
occiditur. Hemo itaq; in suis
uiribus temere presumat.
Sed neq; in suorum fortitudi
ne ac numerositate confidat.
Xerxes rex persarū bellum
aduersus greciā a patre sus
ceptum per quinquennium.
instruxit. Qui uidelicet xer
ses septingenta milia arma
torum de regno & trecenta

71
de auxilio. Rostratas etiam
naues mille ducetas. ope
rarias autē tria milia nu
mero habuisse narratur. ut
merito inopinato exercitui
in mexseq; classi uix ad portū
flumina. uix terras ad in
gressū. uix maria ad cursū
suffecisse memoratum sit.
sed leonida rex spartanorū
cū quattuor milibus homi
nū. contra mille milia arma
torū eiusdem. xerxis in bel
lum pcessit. ac deleti psarū

copiis. uictor & bello clarissi-
mus cum suis paucis pro a-
more liberande patrie oc-
cubuit. xerses uero bello in
græcia infelicitè gesto. con-
temptibilis suis factus. in
regia circūuentus occidit.
Nam secularis glorie & inenr-
uabilis superbie pedissequa
est ignominia. Hinc per p-
phetam dicit. Dñs exercitu-
um cogitauit hoc ut detra-
heret supbia omnis glorie
& ad ignominia deduceret

72
om̃s inclitos terre. Non g̃
fortis gloriatur infortitu
dine sua. nec diues in diui
tijs suis. Nam si cruce par
uisq; uermiculus fortior
homine est. ut quid se iac̃
tat terra & cinis. et clata
p̃superbiã cū ex humo sit
humana contempit. Itaq;
qui gloriat̃ in dño gloriẽ
qui arcũ potentiũ infirmat
& infirmos robore accingit
cũ ad inuentiones suat ut
superbi cadant & humiles

surgant. cui omnis potestas a
patre data est in celo & in
terra. & omnia subiecta sunt
sub pedibus eius. in quo si quis
fiducialiter anchoram spei fix-
erit. misericordia circumdabitur.
sicut scriptum est. Qui sperat
in domino subleuabitur. & rursum
expectatio iustorum leticia.
psalmista attestante qui
ait. Sperante autem in domino
misericordia circumdabit. et
iterum. Beatus uir cuius est
nomen domini spes eius. Quis

enī speravit in dño & confu-
sus est. Quis permansit in
mandatis eius & derelictus
est. Quis inuocauit dñm &
despectus est. quoniam pius
& misericors dñs. *xv.*

*IN DE SI QUAH
DO-BELLICLV
ORIS-CRESCAT*

non tam i armis
corporalibus & fortitudine
confidendi quā assiduus
ad dñm orationibus est

insistendū. dīq; imploranda
suffragia. cuius inmanibus
consistit. salus. pax. atq; uic-
toria. Qui si pia deuotione
inuocatus fuerit. numquā
se inuocantes deserit. sed
eisdem misericorditer adiu-
tor inopunitatibus ad-
sistit. Nam cū suorū electorū
manus & uoces ad patrem
misericordiarū eleuant.
hostiū ferocitas ad nichilā
ac nonnūquā hostibus
subitanea ignominia mor-

tisq; fouea. pijs uero inopi
 na uictoria disponitur. dñ
 pñ uia desperate salutis
 impñ autem decipulam in
 sperate mortis intrant. S;
 quod dicimus euidentibus
 exemplis nos appbemus.

Moyses legis lator cū manis
 in oratione eleuabat
 addñm uincebat isrl. cuos
 autem paululu manus re
 mittebat uincebat amalech.
 ic & de rege ezechia non
 corporalibus armis pug

nante sed cū lacrimis exoray
te. angelus dñi cecitū octo
ginta quinq; milia assiriorū
uxa nocte interfecit.

Iosaphat rex laudes dño p
sonabat. & dñs plaudante
hostes superabat. ita ut re
uerteret insidias hostium
in semet ipsos. & mutuis ca
derent uulneribus. Israhel
lūte uero ingentem predā
de spoliis occisorū tollentes
ita onusti sunt. ut omnia
portare non possent nec

75
per tres dies spolia auferre
propter magnitudinem.

Quid referam de machabeis
qui diuino freti adiutorio
sepe uictores fuerunt. Vnde
& iudas ille famosissimus
atque in bellis domini inuictissimus
ad plebem formidantem
ac dicentem. quomodo po-
terimus pauci pugnare ad
multitudinem tantam & tam
fortem. & nos fatigati sumus
ieiunio hodie. Respondit.
facile est concludi multos

in manus paucoru & non est
differentia in conspectu di
celi liberare in multis & in
paucis. quia non in multitu
dine exercitus uictoria bel
li. sed de celo fortitudo est.
Ipsi ueniunt ad nos in multi
tudine contumaci & supba
ut disperdant nos & uxores
nr̃as & filios nr̃os & ut spo
lient nos. Hos uero pugnaco
rum animabus nr̃is & legibus
nr̃is. & ipse dñs conteret
eos ante faciem ur̃am. Vos

autē ne timueritis eos. sicq;
 irumpens in hostes contriv
 eos & uictoriā accepit de
 inimicis suis. Hec solū inue
 teri testamento hec facta sūt
 sed etiā in nouo his similia
 contigerunt

Vnde hystorie tradunt.
 qđ constantinus imperator
 cruce xpi puerillo inter
 uniuersos hostes suos
 superauit.

Similiter & theodosius
 augustus magis orando.

quā bellando quosdam ti
rannos corūq; exercitus p
stravit. Cui dñs tempestatē
fulgora. & tonitrua. in au
xilium contra aduersarios
misit. & eos uindicta celesti
percutit. De quo quidam
elegantē poeta sic ait.
O hymni dilecte dō. tibi mi
litat ether. & coniuuati ue
niunt ad classica uenti.
Quid autem mirū si per
magna clementia magnus
dñs magnalia operetur

cū etiā in minutis uolati-
libus stupenda miracula
ipse facere predictur.

Ecclēsiastica namq; hysto-
ria refert quod tempo-
re constantii imperatoris
rex persarū. saporis nomi-
ne. nusibey ciuitatem q̄
quidā antiochiā migdo-
niam uocant multis cū
milibus obsidebat. Cuius
urbis episcopus atq; rec-
tor & dux erat scs iacob;
apostolice gratie radiis

illustratus. Per idem ergo
tempus effrem uir mirabi
lis & conscriptor egregius
apud viros sacratissimo
iacobo supplicabat ut ue
niret admirum & iudeis
barbaros. maledictionis
iacula contra eos mitte
ret. flexus ergo uenerabilis
homo ascendit in turres.
& cum milia milium uideret
exercitus. aliam eis male
dictionem. non petiit sed
sciniphes & culices. ut p

78
parua animalia superna os
uirtutē potuisset agnosce
re. Oratiōe uero secute sūt
nebule sciniphi & culicū
& elefantorū quidē pro
muscidas cū sint caue eq
rū uero aliorūq; iumentis
aures. simul & nares
implerunt. At illi ferre vi
paruorū animalū non
uidentes. scissores suos
ductoresq; excussos dor
sis p iecerunt. & disrup
tas acies confuderunt.

exercitūq; relinquentes sum-
mo impetu fugiebant. Hoc
modo territus imperator
parua clementem correpti-
onem in se cognoscens facta
ado habente prudentias
animarū cū pie colentis
sui exinde reduxit exerci-
tū. confusione non uictori
ex illa obsidione percipiens.
Legimus & alios scōs uiros
quos contigit aliquando
cū xpiano populo in ex-
pitione exercitus esse.

magis oratione contra hostes
quā armis secularibus pug
nare. quomodo scs germanus
aut sioderechsis eps fecisse le
gitur. qui cū beato lupo epo
trecaſche ciuitatis in brittan
niā ad extirpandā pelagia
nam heresim missus fuerat.
quo tempore necessitas bel
li brittonibus contra pictos
& saxonos imminabat quia
picti & saxonos confideh
tes in multitudine exerci
tus sui brittones obprimere

disponcbant quos eadem
necessitas incastra contrax
erat. & cū trepedi partes
suas impares iudicaret
scōrum antistitū auxiliū
petierunt. Itaq; apostolicis
ducibus xpc militabat in
castris. Adcrant etiam
quinquagesime uenerabi
les dies. quos religiosores
reddebat presentia sacer
dotū. tantū ut cotidia
nis predicationibus insti
tuti certatū populi ad grāos

80
baptismatis conuolare est
Nam maxima exercitus
multitudo unda lauacri
salutaris expetit. ecclesia
ad diem resurrectionis do
minice frigidibus cohercta
componitur. atq; in expe
ditione campestris instar
ciuitatis aptatur. Ad id
baptismate pcedit exerci
tus. fides feruet in populo.
& contempto armorum p
sidio. diuinitatis expectat
auxiliu. Tunc germanus

duce se preliū pfitetur. elegit
expeditos. & e regione qua
hostiū sperabatur aduenire
uallē circūdatā mediis
montibus intuetur quo in
loco nouū componit exer
citum ipse dux agminis.
Et iam aderat ferox hostiū
multitudo. quā cū appro
pinquare intuentur in his
sidiis constituti. tū subito
germanus signifer uniuersos
admonet. & predicat.
ut uocis sue uno clamore

87
respondeant. securisq; hos
tibus qui se insperatos ad
cē considerent. alleluia
tercio repetitā sacerdotes
exclamabant. Sequitur
una uox omniū. & elatius
clamorem repcusso acre
montiū conclusa multipli
cant. Hostile agmen tūre
pstermitur. & super se h
solum rupes circumdatas
sed etiā ipsā celi machinā
contremiscunt. trepidati
oniq; iniecte uix sufficere

pedes p̄nitas credebatur.
passim fugiunt. arma proi
ciunt gaudentes uel nuda
corpora eripere discrimini.
Plures etiā timore p̄cipites
flumens quod transierant
deuorant. Vltionē suam
innocens exercitus intuet̃.
& uictoriē concessē ociosus
spectator efficit̃ spolia col
ligunt̃ exposita. & celestis
palme gaudia miles religi
osus amplectitur. Trium
phant pontifices hostibus

fufis fine fanguine. trium
phant uictoria fide opte
ta non uiribus. His itaq; &
talibus exemplis euidenter
oftenditur. quod magis ho
mines fcis orationibus ^{et} quā
diuino auxilio quā armis
fecularibus apericulo mor
tis protegantur. Vnde aut
folatia prefentis uite & de
fenfio contra uniuersa pe
ricula & uictoria de hostib;
maxime querenda fit. ipse
dñs in ueteri lege priorcos

populū instruit. ita dicens
Si in preceptis meis ambula
ueritis & mandata mea cus
todieritis & feceritis ea dabo
uobis pluuiā in temporib;
suis. & terra gignet fructū
suū. & pomis arbores reple
buntur. apprehendet me
suum triturā uindemiā.
& uindemia occupabit se
mentem. & comedetis panē
ur̄m in saturitate. & absq;
pauore habitabitis in terra
uīa. dabo pacē in finibus

ur̃is dormietis & non erit q̃
ex terrat. Auferā malas
bestias & gladius n̄ transibit
terminos ur̃os. p̄sequemini
inimicos ur̃os & corruent
corā uobis. Persequuntur
quinq; de ur̃is centū alie
nos & centū ex uobis decē
milia. Cadent inimici ur̃i
in conspectu ur̃o gladii.
respiciā uos & crescere fa
ciam. multiplicabimini &
firmabo pactū meum uo
biscum. Ponā tabernaculū

meū in medio ur̃i & non abi
ciet uos anima mea. Ambu
labo inter uos & ero ur̃ d̃s
uosq; eritis populus meus.
ego d̃ns d̃s ur̃. Quod si non
audieritis me nec feceritis
omnia mea mandata. si
spreueritis leges meas & iu
dicia mea contempseritis
ut non faciatis ea. que a
me constituta sunt & ad
irritū p̃ducatis pactum
meum. ego quoq; hec fa
ciam uobis. Visitabo võs

uelociter inegestate & ardore: qui conficiat oculos
ur̄os. & consumat animas
ur̄as. frustra feretis semetip-
sem. que ab hostibus deuorabitur. Ponā faciē meā
contra uos. & corructis
corā hostibus ur̄is. & subi-
ciemini his quod erunt
uos. fugietis nemine per-
sequente. Quod si nec uol-
eritis recipere disciplinā.
sed ambulaueritis ex ad-
uerso michi. ego quoq;

contra uos aduersus iccedā
æ percutiā septies propt̃
peccata ur̃a. inducamq;
sup uos gladiū ultorem
federis mei. Sumq; confu
geritis in urbes. mittam
pestilentia in medium
ur̃i. æ trademini in hostiū
manus. æ ret. Hec ergo
licet priori populo qui
terrena bona ambiebat
p legis latorem dicta sint
tamen xp̃iano populo
nunc conuenient̃ aptari

83
possunt cui adno suo in p
senti necessitate consulit
& insup bona futura in
celis pmittuntur. Huic
ergo optime conuenit
ut mandata dñi sui seruet
ut tota spē suā in eo con
stituat. qui potens est ab
omnibus aduersis in se
sperantes eripere atq;
psperitatis euentum &
hic & infuturo suos elec
tos transferre.

xvi.

ET VEROSI BE

HE REGNANTIB;

& precepta dī
custodientibus aliqua in
hoc mundo aduersa conti
gerint. nec max debent ē
tristati ab eo resurgere atq;
de ei auxilio desperare s;
fiducialiter agere ac de
dī bonitate pleniter con
fidere. Siquidē hec transi
toria uita est iusto temp
tatio tota. in qua plus in

86
terdū nocent psp̄era quā
aduersa. quia dī electos
psp̄era decipiunt. aduersa
uero erudiunt. Vt enī
sapientes p̄hibent quinq;
temporū uarietatibus.
regnū terrenū consistit.
Nam primū tempus labo
ris est. quando p̄fragores
hostiū & bella contrahit.
secundū uero quando
ipsū regnū suis incremen
tis ut luna usq; ad plenitū
dinem tendit. Tercium

tempus est ipsius plenitudinis. quando undiq; ab omnibus non offenditur. sed in plenitudine glorie sue tamquam pleni lunii. claritas nobilitatur. Quartum tempus est in quo ipsius regni sublimitas instar lune decrefcere incipit. Porro quintum quod est nouissimum tempus est. colluctationis & contradictionis ac pleys deflectionis quando rei publice

quasi turris filo a summa cor-
ruit. ac nullus ad ipsam rem
publicam stabilendam quicquid
boni facere uult. Unde col-
ligendum est quam mobilis &
quam uariabilis sit terreus
regni gloria. que numquam
in eodem statu perseuerat; s;
sicut luna per momenta
crescit in prosperis. ita & de-
crescit in aduersis. At uero
gloria sine mobilitate
nequaquam interrestris;
in celesti inuenitur. lxx

momentanea enī hui² scilicet po
testate & confusa rerū trans
ibiliū inconstantia. quomo
do sepe ex pcellis aduersita
tum serenitas redditur.
ita rursū in pcellas serena
mutantur. Itaq; si aliqua
contigerint aduersa. qui
pudus est rei publice
gubernator nec statim
tabidus tempestatū tur
binibus infringatur. sed
contra ualida mentis for
titudine indūo cōfortet^r.

88
atq; omnipotenti gratias
in aduersis refert. qui in
pſperis ſucceſſionib; de
dñi ſui clementia grates
agebat. Parū eſt enim
quando in dī beneficiis
que nobis accedunt gra
tulamur. Nam & hoc gen
tilis facit & iudeus. &
publicanus & ethnicus.

Xpianorū propria uirtus
eſt & iā in his que aduerſa
putantur referre gratias
creatori. ut in dī pconio

mens leta prumpat. Dicamq;
Hudus exiui de utero matris
mee. nudus & redcam. sic
placuit dño ita factū est
sit nomen dñi benedictū.
Quoties enī aliqua tri
bulatio in mundo cuene
rit. qui boni sunt uelut
uasa scā gratias agunt dō
qui eos castigare dignatur.
Illi uero qui sunt supbi &
luxuriosi uel cupidi.
blasphemant contra dñm
& murmurant dicentes.

86
O dñs quid tantū mali fecimus
ut talia patiam̃. Ac uero de
bonis tribulatis ita iſiob
legitur. Beatus homo qui
corripitur a dño. Increpati
onem ergo dñi ne repbes.
quia ipse uulnerat & me
detur. percutit & man
cus sanabunt. Nam fom
tis lenibus quibus nos dñs
sepe consolatur. sepe etiā
mordacissimū medicamē
tribulationis adiungit.
& quasi clementissimus

medicus incidere cupiens
putridas carnes & cariosa
uulnera adurere cauterio
non parcit ut parcat. nec
miscretur ut magis miscre
atur. Interdū uero plus
nobis utilia sunt bella &
quelibet aduersa. quā par
& ocliū. quia pax delicatos
& remissos ac timidos facit.
Porro bellū & mentē acuit
& p̄sentia quasi transeun
tia contempnere p̄suadet
ac sepe superna disponere

90
te gratia dulcissimos fruc-
tus maioris pacis & concor-
die pgenerat. Vnde & con-
stantinus imperator suaui-
ores inquit sunt amicitie
post inimicitarū causas
ad concordia restituit.

Quisquis uero bonus & iustus
rector spūales & carnales
hostes nec nos quolibet ad-
uersa uel euadere uel tri-
umphaliter uincere desi-
derat. armamentis spūali-
bus munitus atq; ornatvs

fiat iuxta aplm. indutus lo-
rica iusticie. galea spei. nec h
clipeo fidei ptectus. ac diu-
ni sermonis gladio corusc
eminet. His eni & talibus ar-
mis scos atq; clarissimos tra-
ru reges fuisse munitos. &
superasse aduersarios. & am-
pla trophea de hostibus re-
tulisse. atq; inclita regna
diu & feliciter gubernasse
o vltis scripturarum in locis
sepissime legimus quomo-
do scs dauid ut alios causa

97
breuitatis omittā. armis
spūalibus preditus quia
dñm uerū toto corde time
bat & amabat. multa eua
serat pericula. atq; dñi
digna sepe percussit ultione

xvii.

VIBONVS EST
PRINCEPS. MUL
TIS VIRTUTIBUS PCONUS

adoratur.

maxime uero clementia.
mansuetudine animi tñ
quillitate numquā re

cipiens tempestatē sed pacis
concordiā. quantū fieri po
test semper amplexans. non
solū erga suos. sed etiam
circa inimicos. quos exemplo
patientie atq; clementie.
piū & magnificū rectorē
vincere oportet testante
psalmista qui ait. Cum his
qui oderunt pacem eram
pacificus.

Providens itaq; dominator
p pacis connexionē studet
sep amplificare. ordinare.

92
atq; gubernare imperium.
cū pax sit omnium rerū tranquillitas
ordinis & cōnexio
& incrementū regie potestatis.
Vt enī discordia maxime
res labuntur. ita concordia
pacis & iam minime
res crescunt. Vnde publico
scipione interrogante qua
ope res numantia aut prius
inuieta durasset. aut post
fuiſſet euerſa. tyrſeus quā
numantinus respondit.
Concordia inuieta. discor-

dia eximio fuit. Siquidem
numantina ciuitas p̄ annos
quatuordecim. solis quatuor
milibus suorum quadragin
ta milia romanorum non solum
sustinuit sed etiam uicit.

Concordia dissensiones re
primit. aspera ad lenitatem.
aduersa in prosperitatem.
inimicitias ad amicitiarum
tranquillitatem reducit.
amabilis inter amicos. in
expugnabilis ab aduersa
riis. desiderabilis etiam

93
ab inimicis. Hec serena est
domi. uictrix in prelio.
licet neq; bellis uelut esse
implicata. nisi cum per ne-
cessaria & iustissima exege-
rit causa. Sed sunt non
nulli qui successu terrene
felicitatis & tumore sup-
bie intantum existunt ela-
ti. ut pacem ab hostibus ob-
latam spernere & iniusta
bella suscipere non perti-
mescant. & quod est grauius
duobus forte belli implicati.

tamquā spartanorū furore
terciū non recusēt. Sed sepe
tales uirga diuine ultionis
iuste intercunt. quō pacis
donū sibi oblatū suscipere
nolunt. quomodo amasie
regi iuda contigisse legimus.
qui misit nuncios ad ias
filii ioañ filii hieui regis
isrl̃ dicens Veni & uideam⁹
nos. Remisitq; ias rex isrl̃
ad amasiā regē iuda dicens.
Da filiā tuā filio meo uxore.
Transieruntq; bestie saltus

que sunt in libano. & con-
culcauerunt carduum. Per-
cutiens inualuisti super
edom & subleuaui te cor-
tuum. Contentus esto gl'e
& sede in domo tua. Quare
puocas malum ut cadas tu
& iuda tecum. Et nos ad-
quieuit amasias. Ascendit
q; ioas rex isrl' & uiderunt
se inuicem. ipse & amasias
rex iuda. in bethsames op-
pido iude. Percussusq; est
iuda coram israhel.

Libet in hoc loco cōmemora
re quod de impio iuliano
principe in hystoria refer
tur ecclesiastica. qui multos
uicos castraq; detinens. iā
etiā ciuitates p̄sarō rapie
bat. Cumq; uenisset euisipho
nem ciuitatem. intantū
obsedit regē ut crebris le
gationibus uteretur. offe
rens dare sue patrie partē
si solutus bello discederet
Quod iulianus noluit. neq;
supplicantibus ē misert⁹

16
Nullus ergo pacis gratiam
fastu temerario debet sper
nere aut post hostes pstra
tos elato corde superbire.
quomodo prefatus amasias
& iulianus fecerunt. Vnde
scriptum est. Ne leteris super
inimici tui interitu. ne for
te supueiant uite similia
Et iterum. Cum ceciderit inimi
cus tuus ne gaudeas. & in
ruina eius ne exultet cor tuum.
Haec deo displicet. quisquis ex
altat se in malis alterius.

Vnde & beatus dauid de suorum
interitu inimicorum non solum
non erat letatus. sed uche
menter fuerat contristatus.
affectu caritatis plangens
fortes israel a philisteis fuisse
prostratos. & dicens. Inclina
israel super montes suos inter
fecti sunt. quomodo cecide
runt fortes. Nolite annu
ciare in geth. neque annu
cietis in compedi ascaloni.
ne forte letentur filii philisti.
ne exultent filii incircum

96
cisorū. & cetera. Quibus cui
denter ostenditur. quanti
pietatis affectū scs David
etiam erga inimicos habebat.

XXVIII.

LORIOSI
PRINCIPES
& REGES

atq; duces
timorem altissimi ante o
culos habentes. neq; de pa
cis tranquillitate. neq;
triumphis uictorie sibi
met arrogabant; totum

omnipotentis gratie depu-
tantes dignas gratulationes
sacraque uota seu pro statu
pacis seu pertransacta uicto-
ria domino persoluebant. qui dat
salutem regibus in ipso
fiduciam spei habentibus.
qui uoluntatem timentium
se faciet. & orationes eorum
exaudiet. & saluos faciet
eos. qui custodit omnes dili-
gentes se & omnes peccatores
disperdit. sapientia quoque
hoc ipsum attestante atque

97
dicente. Qui timetis dñm
sperate in illū. & in oblecta
tione ueniet uobis miseri
cordia. Vnde p̄ iohel pro
pheta dicit. Dñs spes popu
li sui. & fortitudo filiorū
israhel. Quē p̄ multitudine
misericordiarū suarum &
habundantia consolationū
& largitate beneficiorum
quibus humano generi is
effabili bonitate consulit
admirari. & p̄ conuiū laudib;
ac benignis deuotionibus

exaltari & honorari oportet
psalmista attestante q¹ ait.
Confiteant^r d^{no} misericordie ei.
& mirabilia ei² filiis hominu³
Cui & illud concinit quod in
deuteronomio legitur. Ipse
laus tua d^s q⁴; tuus qui fecit
tibi hec magnalia & terri
bilia que uiderunt oculi
tui. Unde & israheliticus
populus duce moyse per
transito mari rubro sub
mersisq⁵ pelago egyptiis.
canticu⁶ exultationis d^{no}

98
psonuit. quia ei magnifica
in se beneficia p'sensit.

Quid autē referā de famosis
& scis ducibus ac regibus
eīdem populi. qui quoties
uel de manibus inimicorū
liberati uel de hostibus fue-
runt uictoriosi. liberatori
& p'tectori suo tam y'mni-
dicas laudes quā pacificā
hostias ceteraq; uota dño
acceptabilia retribuebant.
h'ec quos ille deuotus y'm-
nidicus dauid p'collatis

ad dno beneficiis spūaliter
exultans aiebat Cantabo
dno qui bona tribuit m.
et psallā nomini dñi altis
simi. Hinc ille populus p
naum pphetā admonetur
dicentem. Celebra iudca
festiuitates tuas. et redde
uota tua. Quanta uero bo
na ipsa plebs dñi per talia
uota consequeretur per
iohel pphetā breuiter ita
describitur. Et comedetis
uescentes et saturabimini.

99
& laudabitis nomen dñi
qui fecit uobiscū mirabilia.
& non confundetur populus
meus in eternū. Sed in noui
testamenti tempore multi
sacratissimi rectores benefi
ciorū altissimi non fuerunt
in memores. sed quanto cete
ris diuina largiente grā
fortiores eminebant. & glo
riosiores tanto magis om
nipotenti dignos recom
pensabant honores. Qualis
erat magnus & optimus

imperator constantinus. qui
in signi pictate decoratus
supra disponente pudentia
potius est europa uniuersam
atq; libia supra has etiam
maxime asie parte tenens
subiectos habuit ubiq; de
uotos. Sed & etiam barbaro
rum alii quidem sponte.
seruiebant alii deuicti.
Vbiq; triumphi uidebantur
& uictor cernebatur in om
nibus imperator. Qui diui
ne celsitudinis potentiam

160
cognoscens atq; admirans.
& tanta sibi & humano ge-
neri collata p̄omnipotentis
grām beneficia enumerans.
litteras diuina laude atq;
honoris gratia refertas. in
hunc modū descripsit dicens
Sacratissimā custodiens fidē
ueritatis luce participatus
sum. luminis ueritate gub-
natus sacrā cognosco fidem.
Venuq; per hęc sicuti res ipse
confirmant uenerabilem re-
ligionē esse conspicio. &

doctrinā agnitionis scīssimi
dī omnibus offerentē huius
modi cultū me habere pro
fiteor. quia hui⁹ dī uirtutē
in auxilio habens. inchoans
a fine oceani omnē terrarū
orbem firmissima spe salutis
obtinue. Hunc dīm colo. cui⁹
signū dicatus meus exercit⁹
portat in humeris. & a quo
dū iusto sermone aliquid
poscitur impetratur. Ex ip
sis autē trophæis insignibus
beneficia repente suscipio.

161
hunc itaq; dñm inmortali
memoria me honorare pro
fiteor. cuiq; summa puraq;
mente super omnia eē credo
Hunc inclinatis genibus in
uocabo. qui purā tantūm
mentē & immaculatā animā
ab omnibus exigit uirtutē
& pietatis actus exquirat.
mansuetudinis & clemētie
delectatur operibus. mitis
amat. habet odio turbu
lentos. diligit fidem. punit
p̄fidiā. omnē potentiam.

cū fastu despiciat. superbos
punit asperitatē. ad fastum
elevatoros perimit. humilib;
autē ac patientibus digna
retribuit. Quibus omnibus
consideratis. multas dō re-
fero gratias. quō integra
puidencia omne genus
humanū colens. legem di-
uinā reddita sibi pace de-
center exultat. Et hec qui-
dem imperator piūssimus
atq; xpianissim⁹ dans glām
dō pūmensis ipsi beneficiū

162
dicebat. Quis autem rector
sub xpiani nominis titulo
signatus atq; ab infantia sub
tutela matris eccle ubere.
lacte. sinu. educatus. & in p^{ri}
cipali dignitatis apice diui
na disponente gratia sub
limatus. non iugiter omni
potenti uictimas gratiaru
offeret. non illius uoluntate
humiliter atq; ardentius
obedire. & scis eius seruis
placere non magnopere
contendet. Si rex impius

nabuchodonosor dñm israhel
honorat si alexander magn⁹
cum esset paganissimus reue
rendum illius templum adit
illius maiestati ceruicem flect
it. se genibus pro uolutis
curuat ab illo auxilium ef
flagitat illi uictimas immo
lat atq; insuper sancti pos
tificem templi iaddum
plurimis honorib; sublimat.
Theodosius quoq; lux impera
torie dignitatis sacratissima
pro beneficiis adō sibi collatis

117
creberrimas gratias refere
bat multis honoribus xpo
sua uota compensans. con
iugemq; suam eudaxiam.
ad hierosolimam destinavit
que xpi amore referta ta
hierosolimis ecclesias con
stituitas quam per singulas
ciuitates posuit multum
honorauit. & cum hieroso
limam pergeret & cum
denuo remearet.

xviii.

dom q's q's ē pru
dens & scs

Nxpiani populi
dominator. beneficiorū dñi
semper sit memor. ideoq;
beneficiū largitorem hono
ribus magnificat. a quo ho
noratū. & magnificatū. se
cē cognoscit. piaq; affectio
ne de priuilegiis & causis
scē matris ecclē que est
sponsa dī uiuī conseruans
dis & augendis. nec nos de

104
honore ac reuerentia sacer
dotali laudabilē sollicitu
dinem habet. Tunc enim se
fidelem dī esse cultorem
ostendit dū xpiana deuoti
one quicquid ad honorem
& gloriā xpī scēq; ei⁹ ecclesie
ptinet ordinabiliter dispone
re fidei seruire studet. se
q; omnibus aduersitatibus
si necesse fuerit obdefensio
nem populi dī tamquam
scutū obicit. qui se suumq;
regnū diuina ptectione

defendi exoptat. Hec cesset
augere honoribus dī ecclām
qui uult suū augeri & am
plificari imperiū. ac de pa
ce & securitate pia sollicitudine
tractat ecclesiastica. qui
transitoria & eternā pacem
ac securitatem desiderat
obtinere. Sit ergo fortis
imitator ipsorū principū.
qui ante ipsū iuste & pie
inuoluntate dī regnauerūt
& xpianū populū bene rexe
runt. xpiq; ecclesias oportet

105
tuno solatio fouerunt. di
timorem & celestis remunera
tionis spem semper ante
oculos habentes. & omnia
que agebant siue dispone
bant scdm uoluntatem ei
perficere festinantes. non
prauoru iniquitatibus con
sentientes. sed praua indi
recta summo studio scdm
trutina iusticie transfe
rentes. Sciebant eni quia
qui emendare potest &
negligit participet se peul

delicti constituit. quomodo
in libro regū narratur de heli
sacerdote. qui filiis suis is
cultu diuino delinquentib⁹
& populo oblationes suas dō
offerentium facientibus. is
sup & cū mulieribus que ob
seruabant ad hostiū taber
naculi dormientibus negli
genter pepererit. & non eos
auctoritate paterna acriter
corripuit. quanta uindicta
super eos uenit. & sup omne
populū. quō traditi sunt.

106
ipsi filiū heli simul cū arca dī
& uniuersus populus ī mas
philistim. & cecus est israhel
plaga magna nimis. ita ut
triginta milia peditū ibi ce
cidissent & arca dī capta est
duoq; filiū heli mortui sunt
ofni & finees. Ipseq; heli cum
audiret arcā dī captam &
filios suos mortuos. cecidit
desella retrorsum. & fractis
cervicibus mortuus est. sic
q; sacerdotiū ab ei⁹ domu ab
latum ad aliā domum

translatū est. nec quisquā de
stirpe belī ultra in templo
dñi ministrauit. Hoc itaq; ex
emplo & alijs similibus que
in scripturis sacris referunt.
consideratis. sacratissimi p̄s
cipes atq; rectores non reci
piebant personas adulatorū
mel dulcedinis uerborū
prauę p̄suasionis ueneno
intermiscentiū. nec con
sentiebāt fraudibus iniqu
rum nequiter blandien
tium. quoniam si illis ē

102
sentiatur in talibus nequi-
tis. non solum ipsi peccantes
sed & eis consentientes pari-
ter interibunt. At boni &
prudentes reges quoniam ipsi
recte uiuunt pio zelo pre-
uaricantes disciplinabiliter
redarguunt & corrigunt.
unde sibi duplicem remu-
nerationis a domino palmam
adquirunt. dum mala in
subiectis redarguere & eos
dem ad bona uerbo. exem-
plis prouocare student.

Oporiet enī amabilem reg
natorem quē diuina ordina
tio tamquā uicariū suū in
regimine ecclesie sue esse uo
luit. & potestatem ei sup utri
q; ordinē prelatorū & subdi
torum tribuit ut singulis
psonis ea que iusta sunt de
cernat. & sub sua dispensati
one prior ordo bene doce
do & operando prefit. & se
quens ordo deuote obedien
do fideliter subditus fiat.
Et ideo in bono rectore debet

108
laudabilis intentio esse. &
bono studio illud p̄uidere
quatinus p̄positi ecclesiarū
dī suū locum legitime tene
ant. eisq; ad hoc adminicu
lum regia clementia tribuat
ut officiū suū scdm manda
ta dī & sacrorū canonum
instituta pleniter agere
ualcant. nec eis seculares
potestates impedimento fi
ant sed potius ad fidē dī
seruandā & cultū iusticie
p̄ficiendū faucant. Idcoq;

ut in superioribus prædixi-
mus per singulos annos syno-
dalis fieri conuentus ne-
cesse est. ubi ecclesiastica
iura & negotia iuste atque
legitime discutiantur.
Quales autem ipsi præpositi
ecclesiarum dei esse debent
ipsa ueritas in sancto euangelio
declarat dicens. prudentem
& fidelem dispensatorem
esse debere quem constituit
dominus super familiam suam ut
det illis cibum in tempore.

109
Cui etiā repmittit quod cū
uenerit & inuenerit sic cū
facientem sup omnia bona
sua constituet cū. Et contra
rio autē predicat malo
seruo qui dicit in corde
suo. morā facit dñs meus
uenire. & ceperit percute
re conseruos suos. mandu
cat autē & bibit cū ebriis
quod ueniat dñs serui il
lius indie qua non sperat
& hora qua ignorat. & diui
dat eum partemq; eius

ponat eu hypocritis. ubi erit
fletus & stridor dentium
Iste ergo dñs redemptor &
saluator nr̄ est ihe xpc̄ cui
familia sc̄a est eccl̄a catholi
ca. serui patris familias &
dispensatores dñi sunt pre
sules & p̄positi ecclesiarum
singularū & monasteriorū.
quibus preceptū est ut con
seruis suis cibū quē adño
acceperunt erogent. & iuxta
aliū euangl̄am tritti m̄su
ram. Per mensuram ergo

140
trici exprimitur modus
uerbi Proqualitate igitur
audientiū formari debet
sermo doctorū ut & sua
singulis congruant. & tñ
communis edificationis
arte numquā recedat. Et
autem qui per pecuniam
uel mundanā ambitionē
obtinerē uult ecclesiasticā
dignitatē. nec cū doctrine
prudētia neq; eligantia
bonorū operū ad hoc ido
neū pbat. quā ratione

regimini locū appetat cum
manifeste apls dicat Si quis
autem domui sue pre esse
nescit quomodo eccle di
diligentia habebit Idcirco
diligentissime bono & pio
rectori puidendū est. ut
scificatio nominis dñi que
in locis dō consecratis manet
sine ulla reprehensione is
quantū possibile fuerit
seruetur. & tales rectores
atq; dispensatores in eis cō
stituantur. qui sine iner

plebili auaricia atq; luxuria
res bene tractent diuinas.

& di seruis atq; famulabus
sufficiente uictu atq; uesti
tum tribuant. uiduisq; &
orphanis atq; pauperibus
iuxta canones pusionem
condignā primum impendant.
et sic seruitutē congruam
orthodoxo de rebus que su
per sunt exhibeant. ut pri
mo ordine fiat quod addi
uinū & insequenti quod ad
humanū pertinet obsequiū.

nam si puida sollertia erga
carnales milites cura sit exhi
benda quatinus eis cuncta
necessaria erogentur stipen
dia. & qui plus in bellicis tu
multibus laborant. & ad p
fectū rei publice deuotio
res & fortiores atq; utiliores
fiunt. plus mercedis & ho
noris accipiunt. quanto
magis puidendū est de spūa
libus xpi militibus quorū
scis laboribus & orationibus
ipsa res publica seruetur

12
incolumis & inlesa. Hostes
quoq; uisibiles & inuisibiles
superantur. copia reru tem
poraliu cu prosperitatib eue
tu cumulat. sci angeli in
adiutoriu populo inuitant.
serenitas pacis redditur. im
perium amplificatur. postre
mo regia dignitas & honori
ficentia diu atq; feliciter
prestante dno extenditur.
ac filii filioru in apice reg
ni nobilitantur.

xx.

A S. A V T E O R.

P A V C A S. D E
multis diuinis

& humanas hyſtorias percur-
rens. ur̃e dñi reges excellen-
tie cōmonitorias obtuli lit-
teris. ur̃o amore ad hoc
opusculū instigatus. sciens
me debitorem esse uestre
celſitudinis obsequio. utile
fore ppendens si que spar-
sim in diuinis & humanis
eloquiis de quibusdam

113
bonis & malis regibus siue
principibus legunt. in unū
breuiter deflorare opuscu-
lum. unde possit uestros
delectari ingeniū. & nr̃e
deuotionis erga ur̃e clara-
tem intelligentie manifes-
tari beniuolū qucat obse-
quium. Sic & apes ex diuer-
sis floribus liquida mella
inutilitatem dominorum
transitura colligunt. quib⁹
gratissimos fauos artificiosa
dispositione componunt.

Hos itaq; apices uelut enchi-
ridion ur̃i sagacitas ingenii
sepius transcurrendo per-
legat. quatinus facilius
animaduertere possit qñ
ta mala malis & quanta bo-
na bonis rectoribus supna
& diuina iusticia reppendit
vt enī repbis presentes of-
fensiones. calamitates. cap-
tiuitates. filiorū orbitates.
amicorū strages. frugū ste-
rilitates. pestilentias intole-
rabiles. breues & infelices dies.

diuturnas egrotationes.
mortes pessimas. & insuper
eterna supplicia retribuit
ita e contrario iustis & scis
rektoribus multa in presenti
solatia. diuturnarum habundantiam.
triumphorum gloriam
pacis tranquillitatem pre
claram sobolis indolem. mul
tos & felices annos ac ppe
tuum in futuro regnum
donat. Nam sicut impiis
siue prospera siue aduersa
cuncta in exitiosos fines

accidunt. sic electis dī omīs
aduersitatis seu felicitatis
euentus in bonū cōcurrunt
testante aplō qui ait. Omīa
autem concurrunt ī bonū.
his qui scdm̄ ppositum uo
cati sunt scī. in aduersis
quidē ptempore exercitati.
sed in p̄speris habundant̄
consolati. fasti sup̄borum
despecti. sed celesti iuuami
ne repente uictoriosi.
Quorū meritis & scārum
p̄cū intercessionibus hos

115
tes superati. principes
capti. urbes munitissime
facte sunt tamquam tela
arance. maria fuerunt per
uia. fortia quocq; facta sunt
infirmas. & que infirma ex
istimabantur rite exstiterunt
fortia. acra quoq; sepe ueh
tis nubibus & grandine.
contra rebelles decertauit.
ultoribus ether ignibus
atq; tonitruis super hostes
tonuit. equora uolentissi
mas exercuerunt tempestates

angelica deseruerunt minis-
teria. sol. luna. ceteraq; fide-
ra. cursu stabile stupuerunt
terra uiuos deglutiuit. ac
mortuos ab inferis reuoca-
tos eadem euomuit. Omnes
enim creature eis erant sub-
iecte quo ipsi creatori cordi
uerbo & opere subditi p-
manserunt. quippe quoz
erat scm studiū dñi timere
simul & amare. sacra per-
scrutari eloquia. noscentes
gloriā regū esse. iuestigare.

sermonē & dī scire sapientiā
sicut scriptū est. Posside sapi
entiā posside prudentiam.
principiū sapientie. Arri
pe illā & exaltabit te Glori
ficaberis ab ea cū eā fueris
amplexatus. dabit capiti
tuo auctenta gratiarum.
& corona inclita preget te.
Has igitur artes omnipotens
ti bene placitas studiose
didicerunt iuste iudicare.
humiles ac beniuolos esse
erga bonos. superbos uero

•
 & in uictōs in malo pauperes
 alere. ecclesias dī adiuuare
 nec spem in transitorio &
 caduco regno ponere sed in
 celesti & pmanenti semp
 regni beatitudine. uotū ac
 desideriu collocare. quorū
 exempla & insignia gesta.
 atq; felicē transitorie uite
 cursū. insup eterne retri
 butionis glām uos semper
 amare. cogitare atq; imita
 ri dñi reges sūm opere dect.
 Sic enī dñs omps erit custo.

quam felices per te sanctissima plures quos

uider occidi pro cristo tur bicus ho

lis. Cum duce porphyrio

fit martir celaris uxor. Quos ubi;

Cum ceteri uirgineo adueniens saluator. sponsus spon

sam pie uisitat. consolatur et roborat. constanti esto

aut fides. ego sum. nil peneas.

Gloriosa uirginem tyrannus flagellari

...fame in carcere reclin

...quæ esca & colubæ quæ facit ministrar

...fragor quæ in uenebî lux emicat. fragor & in

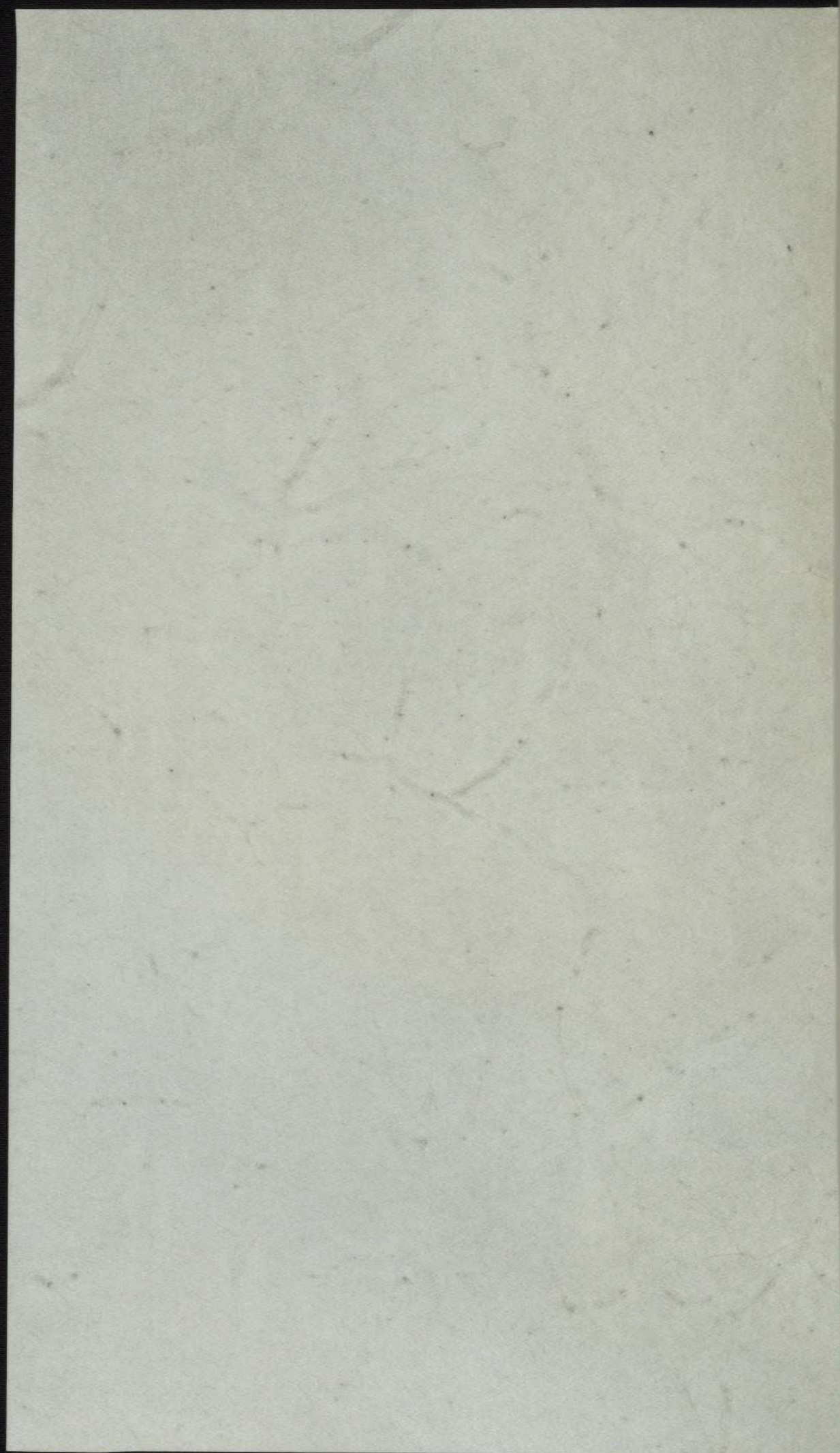
...balsama. adde & cone. angelica. lacero corpi

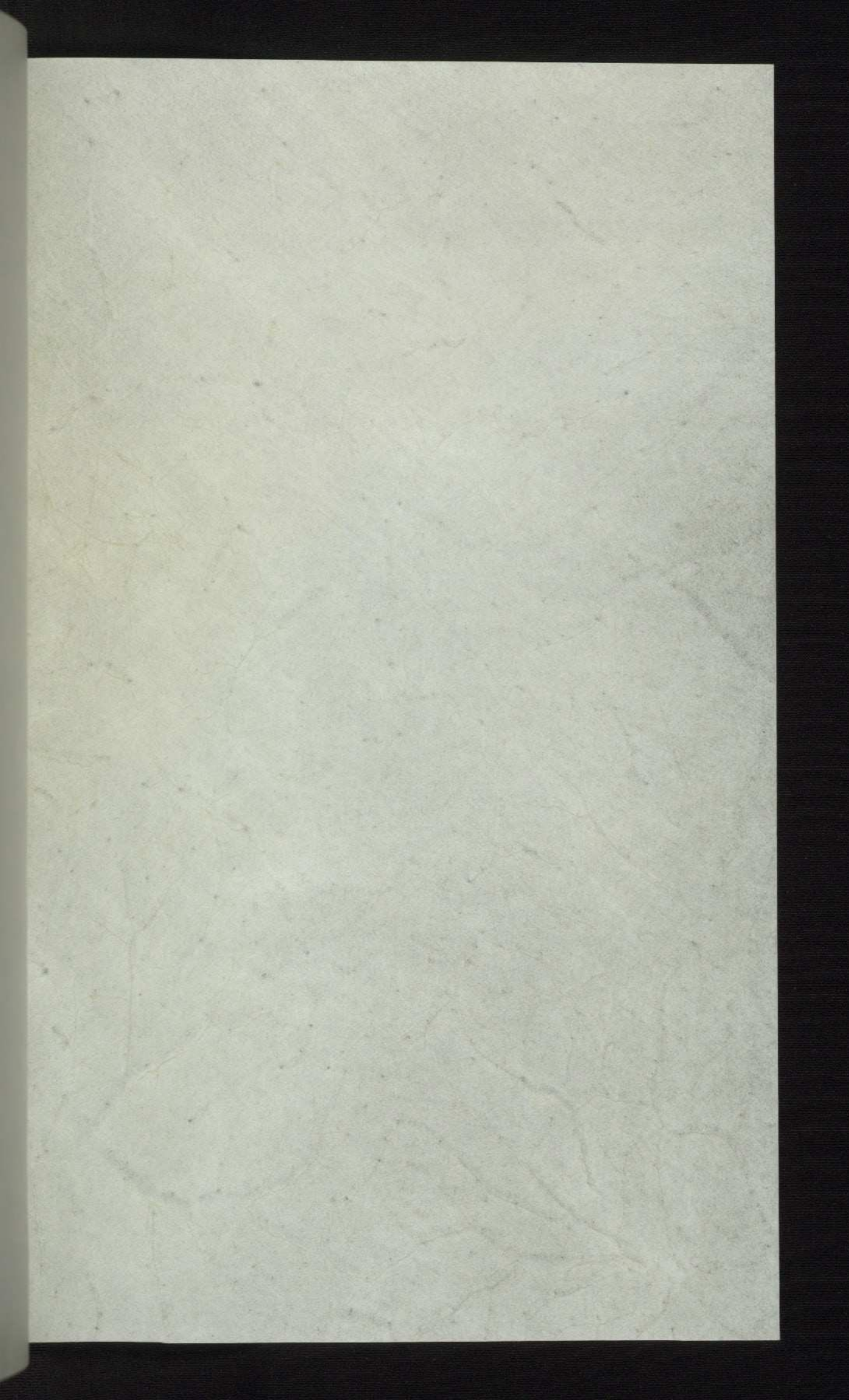
...adhibens medicamina.

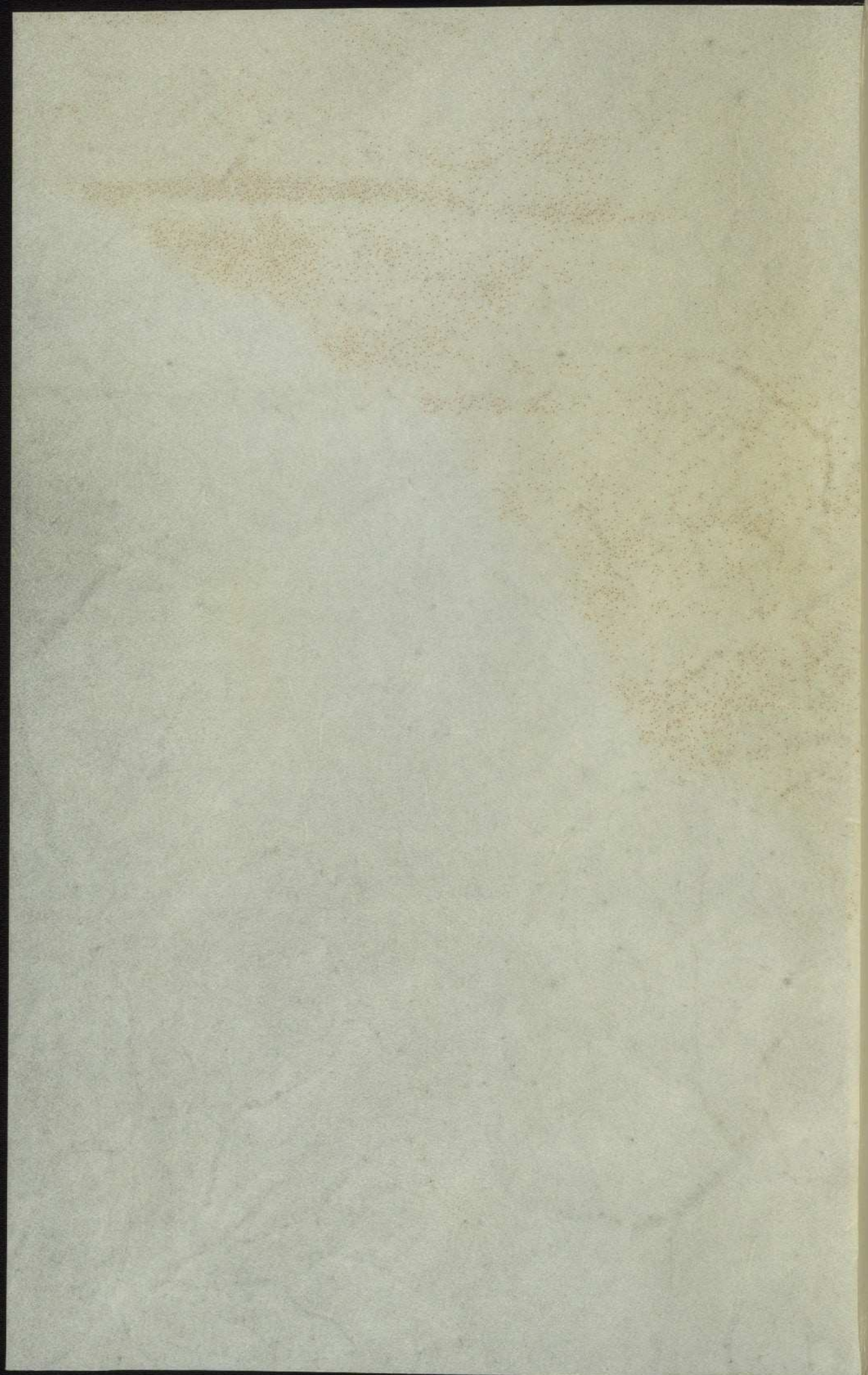
...gaudet in. uerbis. niammo

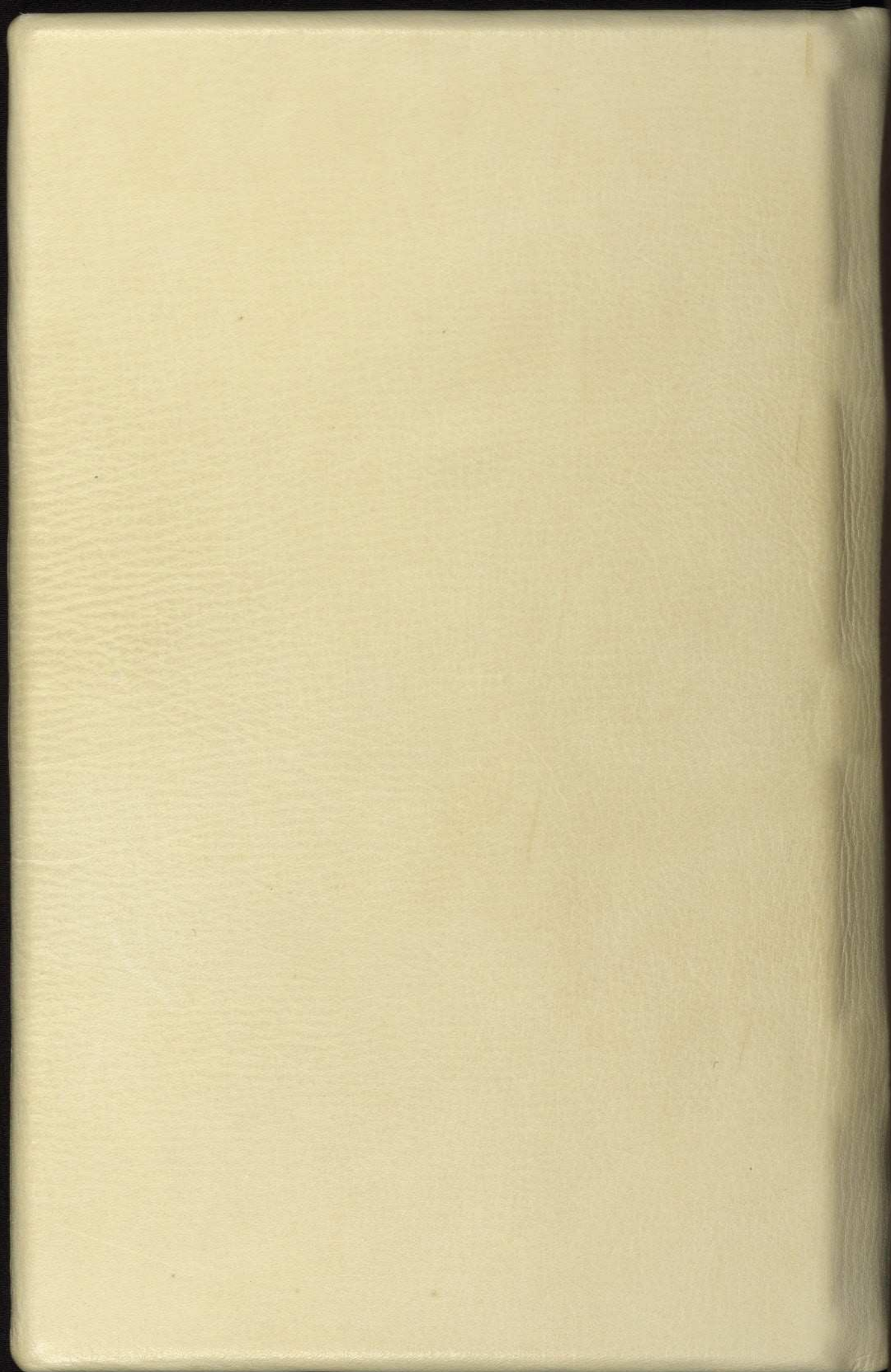
...pmissa na

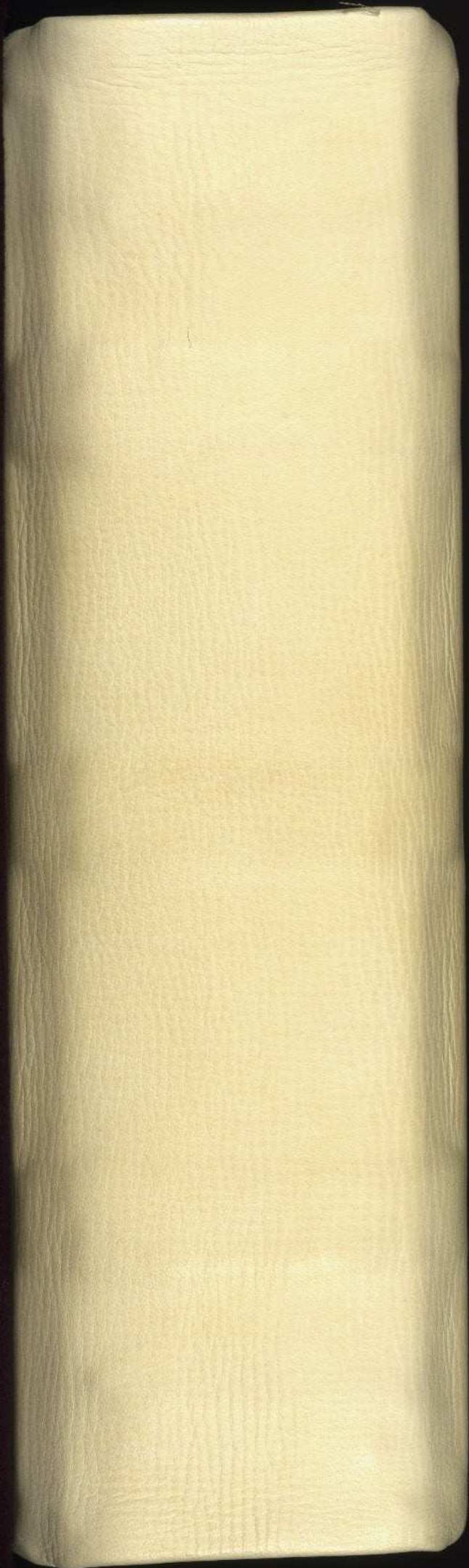
...supplicia. Varicæ

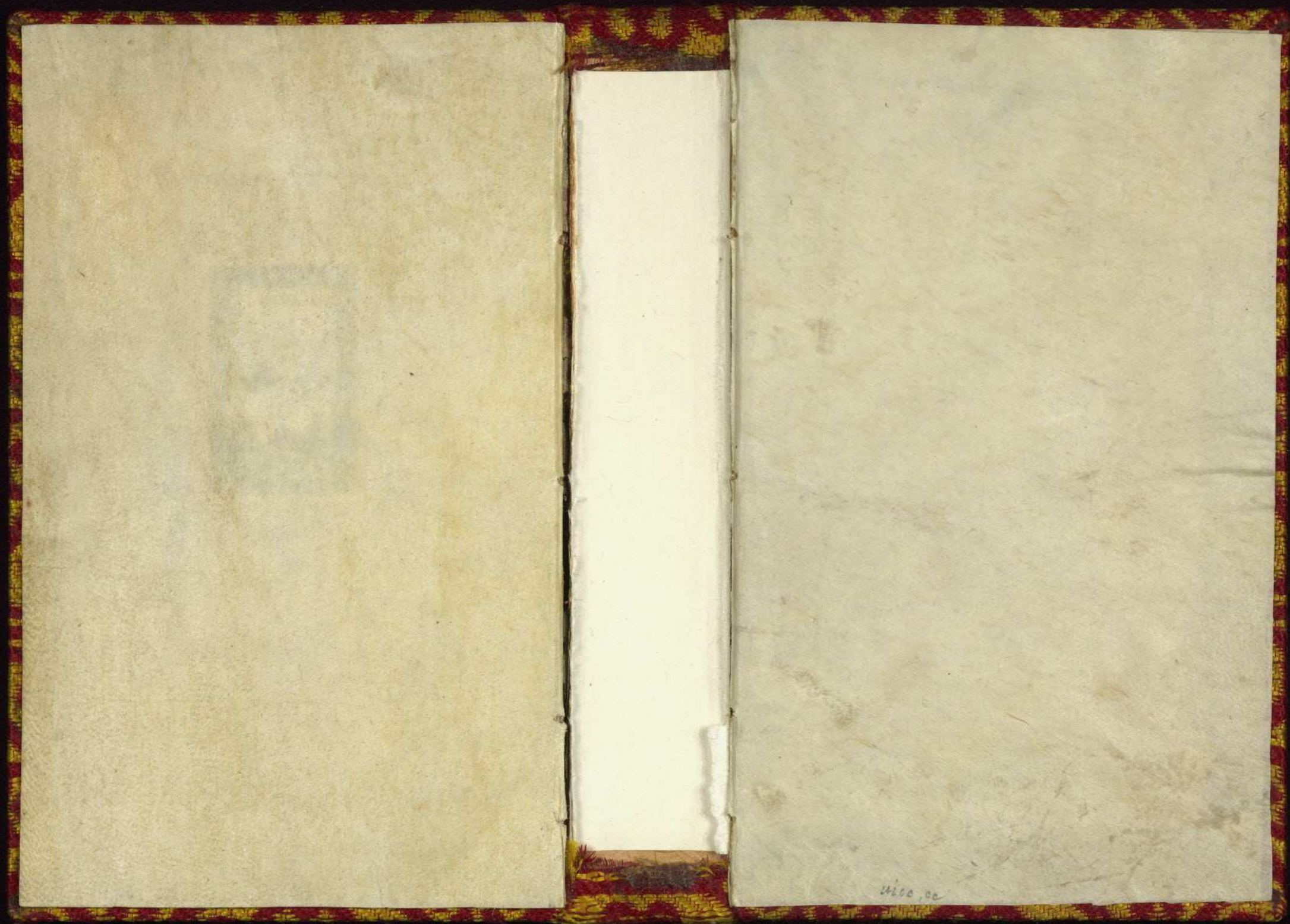

This document is a digital facsimile of a manuscript belonging to the Walters Art Museum, in Baltimore, Maryland, in the United States. It is one of a number of manuscripts that have been digitized as part of a project generously funded by the National Endowment for the Humanities, and by an anonymous donor to the Walters Art Museum. More details about the manuscripts at the Walters can be found by visiting The Walters Art Museum's website www.thewalters.org. For further information about this book, and online resources for Walters manuscripts, please contact us through the Walters Website by email, and ask for your message to be directed to the Department of Manuscripts.

The Walters Art Museum
600 N. Charles Street
Baltimore, Maryland
21201

<http://www.thewalters.org/>

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/legalcode>
Published 2009